Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 12 januari 2023*

”Överklagande – Konkurrens – Konkurrensbegränsande samverkan – Sektorn för räntederivat i euro – Beslut i vilket en överträdelse av artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet konstateras – Manipulation av interbankreferensräntan Euribor – Utbyte av konfidentiell information – Konkurrensbegränsning genom syfte – Kvalificering – Beaktande av konkurrensfrämjande effekter – En enda fortlöpande överträdelse – ’Hybridförfarande’ som först har resulterat i ett förlikningsbeslut och sedan i ett beslut efter ett ordinarie förfarande – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 41 – Rätten till god förvaltning – Artikel 48 – Oskuldspresumtion”

I mål C-883/19 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 3 december 2019,

HSBC Holdings plc, London (Förenade kungariket),

HSBC Bank plc, London,

HSBC Continental Europe, tidigare HSBC France, Paris (Frankrike),

företrädda av C. Angeli, avocate, K. Bacon, KC, D. Bailey, barrister, M. Demetriou, KC, M. Giner, avocate, och M. Simpson, solicitor

klagande,

med stöd av

Crédit agricole SA,

Crédit agricole Corporate and Investment Bank,

Montrouge (Frankrike), företrädda av J. Jourdan, J.-J. Lemonnier, A. Sieffert-Xuriguera och J.-P. Tran Thiet, avocats,

JPMorgan Chase & Co., New York (Förenta staterna),

JPMorgan Chase Bank, National Association, Columbus, Ohio (Förenta staterna),

* Rättegångsspråk: engelska.

företrädda av D. Das, N. English, N. French, N. Frey, solicitors, D. Heaton, barrister, A. Holroyd, D. Hunt, solicitors, M. Lester, KC, A. Ojukwu, solicitor, D. Piccinin, barrister, L. Ream, solicitor, D. Rose, KC, och B. Tormey, solicitor,

intervenienter i målet om överklagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företrädd av P. Berghe, M. Farley och F. van Schaik, samtliga i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden K. Jürimäe (referent), samt domarna M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen och M. Gavalec,

generaladvokat: N. Emiliou,

justitiesekreterare: handläggaren M. Longar,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 januari 2022,

och efter att den 12 maj 2022 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc och HSBC Continental Europe, tidigare HSBC France (nedan gemensamt kallade HSBC eller HSBC-bolagen) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 24 september 2019, HSBC Holdings m.fl./kommissionen (T-105/17, EU:T:2019:675), (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogiltigförklarade tribunalen artikel 2 b i kommissionens beslut C(2016) 8530 final av den 7 december 2016 om ett förfarande enligt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet (ärende AT.39914 – Euro Interest Rate Derivatives) (nedan kallat det angripna beslutet), och ogillade talan i övrigt.

Bakgrund till tvisten

2 I punkterna 1–29 i den överklagade domen redogjorde tribunalen för bakgrunden till tvisten. I de delar det är relevant för förevarande förfarande kan dessa punkter sammanfattas enligt följande.

3 I det angripna beslutet konstaterade Europeiska kommissionen att HSBC hade överträtt artikel 101 FEUF och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3) (nedan kallat EES-avtalet), genom att från den 12 februari till

och med den 27 mars 2007 ha deltagit i en enda och fortlöpande överträdelse i syfte att manipulera den normala prissättningen på marknaden för räntederivat i euro (*Euro Interest Rate Derivatives* (EIRD), nedan kallade räntederivat), kopplade till *Euro Interbank Offered Rate* (Euribor) och/eller *Euro Over-Night Index Average* (Eonia), och ålade dem att solidariskt betala 33 606 000 euro i böter.

4 HSBC-koncernen är en bankkoncern som är verksam bland annat som investerings-, finansierings- och marknadsbank. HSBC Holdings är HSBC:s yttersta moderbolag. HSBC Holdings är moderbolag till HSBC France, sedermera HSBC Continental Europe, som i sin tur är moderbolag till HSBC Bank. HSBC France och HSBC Bank ansvarade för att förhandla om räntederivat, medan HSBC France ansvarade för att lämna in bud till Euribors panel.

5 Bankkoncernen Barclays, som utgörs av Barclays plc, Barclays Bank plc, Barclays Directors Ltd, Barclays Group Holding Ltd, Barclays Capital Services Ltd och Barclays Services Jersey Ltd (nedan kallad Barclays), ansökte den 14 juni 2011 om att kommissionen skulle tilldela koncernen en markering i den mening som avses i kommissionens tillkännagivande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EUT C 298, 2006, s. 17). Barclays underrättade samtidigt kommissionen om att fanns en kartell inom räntederivatsektorn, och uttryckte sin vilja att samarbeta med nämnda institution. Barclays beviljades villkorlig immunitet den 14 oktober 2011.

6 Från den 18 till och med den 21 oktober 2011 genomförde kommissionen inspektioner hos ett antal finansinstitut i London (Förenade kungariket) och Paris (Frankrike), bland annat hos HSBC.

7 Den 5 mars och den 29 oktober 2013 inledde kommissionen ett överträdelseförfarande i enlighet med artikel 11.6 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1) mot HSBC, Barclays, Crédit agricole SA och Crédit agricole Corporate and Investment Bank (nedan kallade Crédit agricole), Deutsche Bank AG, Deutsche Bank Services (Jersey) Ltd och DB Group Services (UK) Ltd (nedan kallade Deutsche Bank), JP Morgan Chase & Co., JP Morgan Chase Bank National Association och JP Morgan Services LLP (nedan kallade JP Morgan Chase), Royal Bank of Scotland plc och the Royal Bank of Scotland Group plc (nedan kallade RBS), samt Société générale.

8 Barclays, Deutsche Bank, Société générale och RBS önskade delta i ett förlikningsförfarande, i enlighet med artikel 10a i kommissionens förordning (EG) nr 773/2004 av den 7 april 2004 om kommissionens förfaranden enligt artiklarna [101 FEUF] och [102 FEUF] (EUT L 123, 2004, s. 18). HSBC, Crédit agricole och JP Morgan Chase beslutade att inte delta i detta förlikningsförfarande.

9 Den 4 december 2013 antog kommissionen beslut C(2013) 8512 final om ett förfarande enligt artikel 101 [TFUE] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende AT.39914, Euro Interest Rate Derivatives (EIRD) (Settlement)) (nedan kallat förlikningsbeslutet) avseende Barclays, Deutsche Bank, Société générale och RBS. I detta förlikningsbeslut slog kommissionen fast att dessa bolag hade åsidosatt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet, genom att ha deltagit i en enda och fortlöpande överträdelse som syftade till att manipulera den normala prissättningen på marknaden för räntederivat.

Det administrativa förfarandet

10 Den 19 mars 2014 sände kommissionen ett meddelande om invändningar till HSBC, Crédit agricole och JP Morgan Chase.

11 HSBC fick ta del av de tillgängliga delarna av kommissionens handlingar i ärendet på DVD, och deras ombud bereddes tillgång till ytterligare handlingar i kommissionens lokaler. De fick även tillgång till det meddelande om invändningar som hade riktats till de parter som nått en förlikning, svaren från dessa parter samt förlikningsbeslutet.

12 Den 14 november 2014 inkom HSBC med ett skriftligt yttrande som svar på meddelandet om invändningar, och yttrade sig sedan vid en utfrågning som hölls från den 15 till och med den 17 juni 2015.

13 Den 6 april 2016 rättade kommissionen förlikningsbeslutet i fråga om det bötesbeloppet som påförts Société générale. HSBC fick ta del av denna rättelse, samt den föregående skriftväxlingen och de korrigerade finansiella uppgifter som Société générale hade lagt fram.

Det angripna beslutet

14 Den 7 december 2016 antog kommissionen det angripna beslutet. Artikel 1 b och artikel 2 b i detta beslut har följande lydelse:

”Artikel 1

Följande företag har överträtt artikel 101 [FEUF] och artikel 53 i EES-avtalet genom att under de angivna perioderna ha deltagit i en enda och fortlöpande överträdelse avseende räntederivat i euro. Överträdelsen, som omfattade hela det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet [EES], bestod av avtal och/eller samordnad praxis med syfte att manipulera den normala prissättningen av beståndsdelarna i räntederivaten i euro.

…

b) [HSBC] från den 12 februari 2007 till och med den 27 mars 2007…

Artikel 2

Följande bötesbelopp döms ut för den överträdelse som avses i artikel 1:

…

b) [HSBC], solidariskt ansvariga: 33 606 000 euro.”

Aktuella produkter

15 De aktuella överträdelserna avser räntederivat i euro som är indexerade mot Euribor eller Eonia.

16 Euribor är en samling referensräntesatser som är avsedda att återspegla kostnaden för interbanklån som ofta används på den internationella kapitalmarknaden. Euribor definieras som ett index på räntesatsen för interbankinlåning på viss tid som erbjuds från en bank med lägsta risk till en annan bank med lägsta risk inom euroområdet. Euribor beräknas utifrån genomsnittet av de priser som en panel – som under den period som berörs av det angripna beslutet bestod av 47 banker med lägsta risk, däribland de banker som anges i punkt 7 ovan – varje dag mellan kl. 10.45 och 11.00 lämnar till Thomson Reuters, som är beräkningsombud åt Europeiska bankförbundet (EBF). Bankerna lämnar sina bidrag till de femton olika Euribor-räntorna, med löptider från en vecka till tolv månader. Eonia fungerar på motsvarande sätt som Euribor för dagslåneränta. Eonia beräknas av Europeiska centralbanken (ECB) utifrån ett medelvärde för räntan för interbankinlåning utan säkerhet (*unsecured*) som lämnas av samma bankpanel som den som används för Euribor.

17 De vanligaste räntederivaten i euro är ränteterminer (f*orward rate agreements*), räntesvappar (*interest rate swaps*), ränteoptioner och räntefuturekontrakt.

Det agerande som läggs HSBC till last

18 I skäl 113 i det angripna beslutet beskrev kommissionen det agerande som de i punkt 7 ovan nämnda banker klandrades för på följande sätt:

”Barclays, Deutsche Bank, JP Morgan Chase, Société générale, Crédit agricole, HSBC och RBS har deltagit i en rad bilaterala kontakter inom sektorn för räntederivat i euro, vilka innebar att följande förfaranden tillämpades mellan de olika parterna:

a) Vid tillfällen förmedlade och/eller mottog vissa börsmäklare som anlitades av olika parter preferenser för ett oförändrat, lågt eller högt fastställande av vissa Euribor-löptider. Dessa preferenser berodde på börsmäklarnas marknadsställningar/exponeringar.

b) Det hände vid olika tillfällen att börsmäklare för olika parter sinsemellan förmedlade och/eller tog emot detaljerad information från varandra, som inte var offentligt känd/tillgänglig, om marknadsställningarna eller intentionerna för framtida Euribor-inlämningar för vissa löptider för minst en av sina respektive banker.

c) Vid tillfällen utforskade vissa börsmäklare dessutom möjligheterna att anpassa sina marknadsställningar för räntederivat i euro på grundval av sådan information som beskrivs i a) eller b).

d) Vid tillfällen utforskade vissa börsmäklare dessutom möjligheterna att anpassa minst en av sina bankers framtida Euribor-inlämningar på grundval av sådan information som beskrivs i a) eller b).

e) Vid tillfällen närmade sig minst en börsmäklare som deltog i sådana diskussioner respektive banks Euribor-inlämnare, eller uppgav att ett sådant närmande skulle göras, för att begära en inlämning till EBF:s beräkningsombud som angav en viss riktning eller en viss nivå.

f) Vid tillfällen uppgav minst en av de börsmäklare som deltog i sådana diskussioner att han skulle rapportera tillbaka, eller rapporterade tillbaka, inlämnarens svar före den tidpunkt när den dagliga Euribor-inlämningen skulle överlämnas till beräkningsombudet, eller, i de fall då börsmäklaren redan hade diskuterat detta med inlämnaren, vidarebefordrade sådan information som han hade fått från inlämnaren till en annan parts börsmäklare.

g) Vid tillfällen avslöjade minst en börsmäklare till en part för en börsmäklare till en annan part detaljerad och känslig information om sin banks strategi för handel med eller prissättning av räntederivat i euro.”

19 I skäl 114 i det angripna beslutet tillade kommissionen att ”[v]id tillfällen diskuterade dessutom vissa börsmäklare anställda av olika parter utfallet av fastställandet av Euribor-räntorna, inklusive specifika bankers inlämningar, efter att Euribor-räntorna för en dag hade fastställts och publicerats.”

20 Kommissionen ansåg att detta agerande utgjorde en enda och fortlöpande överträdelse.

21 Föra att komma till denna slutsats slog kommissionen för det första fast att agerandet hade haft ett enda ekonomiskt syfte, nämligen att minska det kassaflöde som deltagarna skulle behöva betala för räntederivaten eller öka de kassaflöden som de skulle erhålla. För det andra ansåg kommissionen att detta agerande hänförde sig till ett gemensamt beteendemönster, eftersom det var en fast grupp av personer som varit involverade i samverkan, att parterna hade använt sig av ett mycket liknande upplägg i sin konkurrensbegränsande verksamhet och att de diskussioner som förts mellan parterna omfattade samma eller överlappande ämnen och således hade ett identiskt eller delvis identiskt innehåll. För det tredje ansåg kommissionen att de börsmäklare som deltagit i det konkurrensbegränsande informationsutbytet var kvalificerade yrkesutövare som kände till eller borde ha känt till den allmänna räckvidden av denna samverkan och dess huvudsakliga särdrag.

22 Kommissionen fann att HSBC hade deltagit i en enda fortlöpande överträdelse, och underströk samtidigt att det bilaterala informationsutbytet med Barclays i sig utgjorde en överträdelse av artikel 101.1 FEUF.

23 I fråga om varaktigheten av deltagandet i denna överträdelse angav kommissionen att HSBC ansågs hade deltagit från den 12 februari 2007 till och med den 27 mars 2007.

Beräkning av bötesbeloppet

– *Grundbeloppet*

24 Vad inledningsvis gäller försäljningsvärdet för de banker som deltagit i kartellen, fastställde kommissionen detta värde med hjälp av ett ersättningsvärde, eftersom räntederivat inte genererar någon försäljning i sedvanlig bemärkelse. Med hänsyn till omständigheterna i fallet ansåg kommissionen dessutom att det var lämpligt att, i stället för ett årsbaserat ersättningsvärde, tillämpa ett ersättningsvärde som motsvarade de månader då bankerna deltagit i överträdelsen. Härvidlag erinrade kommissionen om att den inte hade någon skyldighet att använda sig av en matematisk formel, och att den hade ett utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av bötesbeloppet.

25 Kommissionen ansåg att ett lämpligt ersättningsvärde var de kontanta intäkterna från de kassaflöden som varje bank erhållit från sin respektive portfölj av räntederivat som var kopplade till en löptid för Euribor och/eller Eonia och som ingåtts med EES-baserade motparter. Dessa intäkter diskonterades med en enhetlig faktor på 98,849 procent.

26 I enlighet härmed fastställde kommissionen försäljningsvärdet för HSBC till 192 081 799 euro.

27 Vidare, i fråga om överträdelsens allvar, tillämpade kommissionen en allvarsfaktor på 15 procent, eftersom överträdelsen avsåg prissamordning och överenskommelser om prissättning. En allvarsfaktor på 3 procent lades till med hänsyn till att samverkan hade berört hela EES-området och hade berört de relevanta räntesatserna för samtliga räntederivat och att dessa räntesatser, avseende euron, hade en grundläggande betydelse för harmoniseringen av de finansiella villkoren på den inre marknaden och för bankverksamheten i medlemsstaterna.

28 I fråga om överträdelsens varaktighet underströk kommissionen att den hade tagit hänsyn till hur länge varje deltagare hade deltagit i samverkan i ”antal månader avrundat nedåt och i förhållande till andel”, vilket ledde till att en multiplikationskoefficient på 0,08 procent tillämpades med avseende på HSBC.

29 Slutligen adderade kommissionen ytterligare ett belopp motsvarande 18 procent av försäljningsvärdet, vilket betecknades som en ”inträdesavgift”, eftersom överträdelsen bestått i en horisontell prissättning. Syftet med detta var att avskräcka andra företag från att delta i dylika förfaranden, oberoende av överträdelsens varaktighet.

30 Kommissionen fastställde således grundbeloppet för HSBC-bolagens böter till 37 340 000 euro.

– *Det slutliga bötesbeloppet*

31 Kommissionen ansåg att HSBC hade haft en marginell eller mindre framträdande roll i överträdelsen, och inte kunde jämföras med huvudaktörerna. Bötesbeloppet sattes därför ned med 10 procent av grundbeloppet. Följaktligen påförde kommissionen HSBC, i enlighet med artikel 2.1 b i det angripna beslutet, ett slutligt bötesbelopp på 33 606 000 euro.

Talan vid tribunalen och den överklagade domen

32 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 17 februari 2017 väckte HSBC talan om delvis ogiltigförklaring av det angripna beslutet.

33 Inom ramen för sin talan yrkade HSBC-bolagen dels att artikel 1 och artikel 2 b i det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras, dels, i andra hand, att det bötesbelopp som bolagen påförts genom nämnda artikel 2 b skulle ändras.

34 Till stöd för yrkandet om ogiltigförklaring av artikel 1 i det angripna beslutet och, i andra hand, artikel 1 b i nämnda beslut, åberopade HSBC fem grunder:

35 Dessa fem grunder avsåg:

– kommissionens slutsats att av överträdelsen skulle anses utgöra en överträdelse genom syfte (den första grunden),

– kommissionens slutsats att överträdelsen skulle anses utgöra en enda, fortlöpande överträdelse (den andra, tredje och fjärde grunden), särskilt konstaterandet att de kartellöverenskommelser som HSBC hade ingått med de övriga parterna var en del av en samlad plan med ett enda syfte (den andra grunden), att HSBC:s avsikt hade varit att bidra till detta syfte (den tredje grunden), och att HSBC haft kännedom om de övriga deltagarnas agerande (den fjärde grunden), respektive

– ett åsidosättande av oskuldspresumtionen samt HSBC:s rätt till god förvaltning och rätt till försvar, till följd av det angripna beslutet antagits efter ett förlikningsbeslut där kommissionen redan hade tagit ställning till HSBC:s deltagande i den aktuella överträdelsen (den femte grunden).

36 I den överklagade domen slog tribunalen fast att talan inte kunde vinna bifall såvitt avsåg någon av dessa grunder.

37 Angående den första grunden, avseende att överträdelsen skulle anses utgöra en överträdelse genom syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF, underkände tribunalen den första delen av denna grund, varigenom HSBC hade invänt mot att manipulationen av Euribor den 19 mars 2007 skulle anses utgöra en sådan överträdelse genom syfte. I punkterna 93 och 94 i den överklagade domen slog tribunalen fast att kommissionen inte hade gjort någon felaktig rättstillämpning eller oriktig bedömning när den konstaterade att samtliga ageranden som beskrivits i skäl 392 i det angripna beslutet, inbegripet manipulationen den 19 mars 2007, begränsade konkurrensen, eftersom de resulterade i en informationsassymmetri mellan aktörerna på marknaden. Deltagarna i överträdelsen var dels i ett fördelaktigare läge för att i förväg och med viss precision veta på vilken nivå Euribor skulle fastställas eller var avsedd att fastställas av de konkurrenter som agerade i samförstånd, dels kände de till om Euribor vid en viss tidpunkt låg på en konstlad nivå eller ej.

38 När det gäller den andra delen av denna grund, avseende att de övriga ageranden som lades HSBC till last också ansågs utgöra en överträdelse genom syfte, prövade tribunalen först huruvida kommissionen hade haft fog för sin slutsats att informationsutbytet om medianpriser skulle anses utgöra en sådan överträdelse, och slog fast att nämnda institution inte hade gjort någon oriktig bedömning när den fann att informationsutbytet om medianpriser i de diskussioner som hölls den 14 och den 16 februari 2007 hade skett i konkurrensbegränsande syfte. Därefter prövade tribunalen anmärkningen att det saknades fog för slutsatsen att informationsutbytet om handelspositioner skulle anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte. Tribunalen fann i huvudsak att den övervägande delen av de diskussioner om handelspositioner som HSBC:s börsmäklare deltagit i den 12, 13 och 28 februari, samt den 19 mars 2007 kunde kopplas till manipulationen av Euribor den 19 mars 2007, vilket innebar att kommissionen med rätta fann att de utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte. De diskussioner som hölls den 9 och den 14 mars 2007 kunde däremot inte anses ha haft ett konkurrensbegränsande syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF, varken separat eller gemensamt, dels eftersom de inte hade ägt rum inför manipulationen av Euribor den 19 mars 2007, och dels eftersom de varken hade mildrat eller undanröjt graden av osäkerhet om marknaden på ett sådant sätt att kommissionen härav kunde dra slutsatsen att det hade påverkat den normala prissättningen av beståndsdelarna i räntederivaten, utan att någon bedömning av effekterna dessa diskussioner erfordrades.

39 När det gäller den andra, tredje och fjärde grunden, avseende kommissionens slutsats att överträdelsen skulle anses utgöra en enda, fortlöpande överträdelse, fann tribunalen inledningsvis att talan inte kunde vinna bifall såvitt avsåg den andra grunden, varigenom HSBC

hade invänt mot att det skulle ha funnits en ”samlad plan” med ett enda syfte. Därefter prövade tribunalen den fjärde grunden, varigenom HSBC hävdade att man inte hade haft kännedom om de övriga deltagarnas rättsstridiga beteende. I detta avseende gjorde tribunalen en åtskillnad mellan manipulationen av den 19 mars 2007 och dess eventuella upprepning å ena sidan, och de övriga ageranden som kommissionen betraktat en enda överträdelse. I punkt 273 i den överklagade domen slog tribunalen fast att HSBC:s deltagande i en enda och fortlöpande överträdelse endast kunde fastställas med avseende på dels deras eget agerande i samband med denna överträdelse, dels de andra bankernas agerande i samband med manipulationen den 19 mars 2007 och dess eventuella upprepning. Tribunalen fann slutligen att talan inte kunde vinna bifall såvitt avsåg den tredje grunden, avseende HSBC-bolagens avsikt att delta i den enda, fortlöpande överträdelsen, eftersom det – avseende manipulationen av den 19 mars 2007 och dess eventuella upprepning – framgick klart och tydligt av den bevisning som lagts fram av kommissionen att nämnda bolag hade haft för avsikt att delta i en enda och fortlöpande överträdelse.

40 I fråga om den femte grunden, avseende felaktig rättstillämpning och ett åsidosättande av väsentliga formföreskrifter inom ramen för det administrativa förfarandet, fann tribunalen – i punkterna 283–293 i den överklagade domen – att den saknade verkan.

41 I andra hand åberopade HSBC-bolagen en grund som syftade till att bestrida lagenligheten av artikel 2 b i det angripna beslutet, varigenom kommissionen påfört bolagen böter för deras deltagande i den enda, fortlöpande överträdelsen. Tribunalen konstaterade att denna grund kunde delas upp i fyra delar. HSBC hade nämligen invänt mot, för det första, tillämpningen av ett diskonterat värde av de kontanta intäkterna vid fastställandet av försäljningsvärdet, för det andra, den allvarsfaktor som tillämpats, för det tredje, det ytterligare belopp som lagts till och, för det fjärde, bedömningen av de förmildrande omständigheterna. HSBC-bolagen yrkade i första hand att artikel 2 b i det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras och, i andra hand, att det bötesbelopp som bolagen påförts skulle sättas ned.

42 Inom ramen för den första delgrunden kritiserade klagandena kommissionen för att ha baserat försäljningsvärdet på HSBC-bolagens kontanta intäkter från räntederivaten under överträdelseperioden, och på dessa intäkter hade en faktor på 98,849 procent tillämpats. Tribunalen delade upp denna delgrund i tre anmärkningar, varav den första avsåg att det var fel att använda sig av ett diskonterat värde av de kontanta intäkterna, den andra att kommissionen inte på ett korrekt sätt hade beaktat de kontanta intäkterna från avtal som ingåtts innan HSBC inledde sitt deltagande i överträdelsen, och den tredje att den diskonteringsfaktor på 98,849 procent som kommissionen tillämpat inte hade motiverats i tillräcklig utsträckning.

43 Tribunalen underkände den första och den andra anmärkningen. Däremot godtog tribunalen den tredje anmärkningen av denna delgrund, avseende den bristfälliga motiveringen av den diskonteringsfaktor på 98,849 procent som kommissionen tillämpat, och ogiltigförklarade följaktligen artikel 2 b i det angripna beslutet samt ogillade talan i övrigt.

Förfarandet vid domstolen och parternas yrkanden

44 HSBC har yrkat att domstolen ska

– upphäva punkt 2 i domslutet i den överklagade domen,

– ogiltigförklara artikel 1 b i det angripna beslutet och, i andra hand, ogiltigförklara denna artikel 1 b såvitt det däri slås fast att HSBC deltagit i en enda, fortlöpande överträdelse efter den 19 mars 2007, och

– förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i första instans och i målet om överklagande.

45 Kommissionen har yrkat att domstolen ska ogilla överklagandet och förplikta HSBC att ersätta samtliga rättegångskostnader.

46 Genom beslut av domstolens ordförande av den 16 juli 2020, HSBC Holdings m.fl./kommissionen (C-883/19 P, EU:C:2020:561), och HSBC Holdings m.fl./kommissionen (C-883/19 P, ej publicerat, EU:C:2020:601), bifölls de ansökningar om att få intervenera till stöd för HSBC:s yrkanden som inkommit från Crédit agricole och JP Morgan Chase.

47 Genom beslut av ordföranden på domstolens tredje avdelning, av den 12 augusti 2022, upphörde J.P. Morgan Services LLP, i likvidation, att ha ställning som intervenient i målet. Från och med detta datum ska JP Morgan Chase förstås så, att det endast avser JP Morgan Chase & Co. och JP Morgan Chase Bank, National Association.

Prövning av begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet

48 Efter det att generaladvokaten föredragit sitt förslag till avgörande begärde HSBC, genom skrivelse av den 8 juli 2022, att den muntliga delen av förfarandet skulle återupptas. Till stöd för sin begäran gjorde HSBC gällande att förslaget till avgörande innehöll sakfel eller berörde vissa aspekter som måste diskuteras för att domstolen ska kunna avgöra målet slutligt.

49 Det ska erinras om att domstolen enligt artikel 83 i sina rättegångsregler, efter att ha hört generaladvokaten, får besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om domstolen anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet, eller om en part, efter det att den muntliga delen har förklarats avslutad, har lagt fram en ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på målets utgång, eller om målet ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats mellan parterna eller de berörda som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol.

50 I förevarande fall anser domstolen att den har kännedom om de omständigheter som är nödvändiga för att kunna avgöra målet och att dessa omständigheter har avhandlats mellan parterna.

51 När det gäller HSBC:s argument att generaladvokatens förslag till avgörande innehåller sakfel, ska det erinras om att det varken i domstolens stadga eller i dess rättegångsregler föreskrivs någon möjlighet för parterna att inkomma med yttranden över generaladvokatens förslag till avgörande (dom av den 8 mars 2017, Viasat Broadcasting UK/kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, punkt 13 och där angiven rättspraxis).

52 Det följer dessutom av artikel 252 andra stycket FEUF att generaladvokaterna vid offentliga domstolssessioner ska, fullständigt opartiskt och oavhängigt, lägga fram motiverade yttranden i ärenden som kräver deras deltagande, men domstolen är varken bunden av generaladvokatens förslag till avgörande eller av den motivering som ligger till grund för förslaget. Den

omständigheten att en av parterna inte delar det synsätt som generaladvokaten antagit i förslaget till avgörande, oavsett vilka frågor som behandlats där, kan följaktligen i sig inte utgöra ett tillräckligt skäl för att återuppta den muntliga delen av förfarandet (dom av den 8 mars 2017, Viasat Broadcasting UK/kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, punkt 14 och där angiven rättspraxis).

53 Mot bakgrund av ovanstående finner domstolen att det saknas skäl att återuppta den muntliga delen av förfarandet.

Prövning av överklagandet

54 HSBC har, med stöd av intervenienterna, åberopat sex grunder till stöd för sitt överklagande. Den första grunden avser felaktig rättstillämpning vad gäller verkningarna av kommissionens åsidosättande av oskuldspresumtionen, rätten till god förvaltning och rätten till försvar. Den andra grunden avser att kommissionen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den konstaterande att manipulationen av den 19 mars 2007 utgjorde en överträdelse genom syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF. Genom den tredje grunden har HSBC gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den slog fast att de diskussioner om medianpriser som hållits den 14 och den 16 februari 2007 utgjorde överträdelser genom syfte. Genom den fjärde grunden har klagandena hävdat att tribunalen missuppfattade bevisningen när den fann att de diskussioner som hållits den 12 respektive den 16 februari 2007 utgjorde överträdelser genom syfte, utan att ha undersökt vad som var avsikten med dessa diskussioner. Den femte grunden avser att tribunalen gjorde en felaktig bedömning när den slog fast att det agerande som kommissionen lagt bolagen till last hade ett enda syfte. Den sjätte grunden avser slutligen att tribunalen gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den fann att HSBC deltagit i en enda fortlöpande överträdelse som inbegrep ageranden som inte ansetts vara rättsstridiga i det angripna beslutet.

Den första grunden

Parternas argument

55 HSBC har, med stöd av intervenienterna, gjort gällande att i punkterna 287–292 i den överklagade domen gjorde tribunalen sig skyldig till felaktig rättstillämpning vid sin prövning av den femte grunden för ogiltigförklaring, vilken i huvudsak avsåg den omständigheten att förlikningsbeslutet hade antagits i strid med oskuldspresumtionen, rätten till god förvaltning och rätten till försvar, i synnerhet rätten att yttra sig.

56 HSBC har uppgett att det successiva förfarande som kommissionen tillämpade utan tvekan ledde till att denna institution bildade sig en förutfattad mening om HSBC-bolagens ansvar och därigenom åsidosatte deras rätt att yttra sig på ett sätt som inte gick att avhjälpa. Detta borde ha föranlett tribunalen att ogiltigförklara artikel 1 b i det angripna beslutet.

57 I punkt 289 i den överklagade domen tillämpade tribunalen emellertid ett felaktigt kriterium när den fann att de förfarandefel som HSBC hade åberopat endast kunde föranleda en ogiltigförklaring av det angripna beslutet om det var styrkt att beslutet utan denna oegentlighet skulle ha fått ett annat innehåll.

58 Det framgår nämligen av den rättspraxis som följer av domen av den 16 januari 2019, kommissionen/United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23, punkt 56), att tribunalen borde ha prövat huruvida en bristande objektiv opartiskhet hos kommissionen hade medfört att HSBC kunde ha gått miste om en chans, om än liten, att försvara sig bättre. Samma kriterium borde ha tillämpats för att pröva huruvida oskuldspresumtionen och rätten till god förvaltning, vilka stadfästs i artikel 41.1, artikel 47.1 och artikel 48 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), hade iakttagits.

59 Ett företags rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt kräver dessutom att kommissionen omsorgsfullt och oavhängigt prövar samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Om tribunalen hade tillämpat detta kriterium korrekt i förevarande fall, skulle den kommit till slutsatsen att kommissionens bristande objektiva opartiskhet under det administrativa förfarandet hade ett avgörande inflytande på det angripna beslutet. Tribunalen gjorde sig således skyldig till felaktig rättstillämpning i punkterna 289 och 292 i den överklagade domen.

60 I motsats till vad som hävdats i punkt 291 i den överklagade domen har det kriterium som tillämpades i punkt 289 i nämnda dom inte heller något stöd i den rättspraxis som följer av domen av den 16 december 1975, Suiker Unie m.fl./kommissionen (40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 och 114/73, EU:C:1975:174) (nedan kallad domen i målet Suiker Unie).

61 I andra hand anser HSBC att även om tribunalen hade tillämpat rätt kriterium i förevarande fall, skulle det angripna beslutet ha haft ett annat innehåll om de påstådda förfarandefelen inte hade inträffat. Att så är fallet framgår av punkterna 165–195 och 263–274 i den överklagade domen, där tribunalen slog fast att kommissionen hade begått materiella fel i det angripna beslutet. Dessa fel borde ha föranlett tribunalen att ogiltigförklara artikel 1 b i detta beslut.

62 Kommissionen har gjort gällande att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund.

63 För det första tillämpade tribunalen principen om objektiv opartiskhet på ett korrekt sätt när den slog fast att HSBC:s femte grund för ogiltigförklaring var verkningslös.

64 Tribunalen gjorde också en riktig bedömning när den i punkt 287 i den överklagade domen slog fast att frågan huruvida en eventuell bristande objektiv opartiskhet hos kommissionens och ett eventuellt åsidosättande av oskuldspresumtionen i förhållande till HSBC – på grund av de offentliga uttalanden som gjorts av den kommissionsledamot som då var ansvarig för konkurrenspolitiken eller på grund av förlikningsbeslutet –hade kunnat påverka lagenligheten av det angripna beslutet ”sammanfaller med frågan huruvida konstaterandena i beslutet [var väl underbyggda] av den bevisning som kommissionen lagt fram”.

65 Såsom tribunalen med rätta slog fast i punkt 289 i den överklagade domen kan en oegentlighet bestående i bristande objektiv opartiskhet endast föranleda en ogiltigförklaring av beslutet ”om det [är] styrkt att beslutet utan denna oegentlighet skulle ha fått ett annat innehåll”.

66 Först och främst är dessa slutsatser förenliga med de principer som följer av punkterna 90 och 91 i domen i målet Suiker Unie, och det finns inga skäl att frångå dessa principer. Följaktligen är det endast innehållet i de offentliga uttalandena från den kommissionsledamot som då var ansvarig för konkurrenspolitiken som spelar roll, och inte deras form. Den omständigheten att dessa uttalanden gjordes av en kommissionsledamot, eller inom ramen för förlikningsbeslutet, är följaktligen inte relevant.

67 I motsats till vad HSBC har hävdat är domen av den 16 januari 2019, kommissionen/United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23), inte heller relevant i förevarande fall. HSBC förväxlar nämligen ett åsidosättande av den objektiva opartiskheten med förekomsten av en specifik rätt för företag att yttra sig innan ett slutligt beslut som påverkar dem antas. I förevarande fall har HSBC:s rätt till försvar iakttagits fullt ut, eftersom man inte har bestridit att kommissionen skickade dem ett meddelande om invändningar, att de fått fullständig tillgång till handlingarna i ärendet och att de beretts möjlighet att framföra sina synpunkter innan det angripna beslutet antogs.

68 Slutligen, och i motsats till vad HSBC har gjort gällande, är frågan huruvida det angripna beslutet skulle ha haft ett annat innehåll i avsaknad av förlikningsbeslutet en sakfråga som inte är relevant för bedömningen av huruvida tribunalen tillämpade ett korrekt rättsligt kriterium för att fastställa konsekvenserna av en eventuell bristande objektiv opartiskhet. Slutsatsen i punkt 289 i den överklagade domen är således ett faktiskt konstaterande som inte kan ifrågasättas inom ramen för överklagandet, vilket innebär att HSBC:s invändningar mot denna slutsats inte kan tas upp till prövning. Kommissionen anser dessutom att det angripna beslutet i vilket fall som helst inte skulle ha haft ett annat innehåll om förlikningsbeslutet inte hade förelegat.

69 För det andra iakttog kommissionen såväl sin skyldighet att vara objektivt opartisk som oskuldspresumtionen i förhållande till HSBC, trots att förlikningsbeslutet antagits före det angripna beslutet.

70 Ett ”hybridförfarande” är inte förbjudet i sig enligt oskuldspresumtionen, vilket HSBC uttryckligen har medgett i sitt överklagande. Detta konstaterande bekräftas dessutom av tillämplig lagstiftning och av domstolens och tribunalens relevanta rättspraxis. Förlikningsbeslutet innehåller inte heller något konstaterande om ansvar eller någon omständighet som är till HSBC:s nackdel.

71 Hänvisningarna till HSBC i förlikningsbeslutet ska dessutom bedömas mot bakgrund av de processuella garantier som tillhandahållits i ett senare skede av förfarandet. HSBC åtnjöt således alla erforderliga garantier, även vad gäller oskuldspresumtionen och rätten till en rättvis rättegång, innan det angripna beslutet antogs.

Domstolens bedömning

72 Genom den första grunden har HSBC, med stöd av intervenienterna, gjort gällande att tribunalen, i punkterna 287–292 i den överklagade domen, gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att grunden avseende ett åsidosättande av oskuldspresumtionen, av rätten till god förvaltning och av rätten till försvar var verkningslös.

73 HSBC har i synnerhet hävdat att tribunalen tillämpade ett felaktigt rättsligt kriterium när den, bland annat i punkt 289 i den överklagade domen, slog fast att de påstådda oegentligheterna, särskilt de avseende en påstådd bristande objektiv opartiskhet från kommissionens sida, kunde medföra att det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras endast om det var styrkt att beslutet skulle ha fått ett annat innehåll om dessa oegentligheter inte hade förelegat.

74 Det ska inledningsvis noteras att kommissionen inte kan vinna framgång med sitt resonemang att vissa av de argument som HSBC anfört till stöd för denna grund inte kan tas upp till prövning av det skälet att de syftar till att ifrågasätta tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna.

Det framgår nämligen tydligt av formuleringen av denna grund, och av samtliga argument som anförts till stöd för den, att HSBC bestrider det rättsliga kriterium som tribunalen tillämpat för att underkänna den femte grunden för ogiltigförklaring, vilket utgör en rättsfråga.

75 Vad gäller denna femte grund för ogiltigförklaring erinrar domstolen om att HSBC därigenom gjorde gällande för tribunalen att det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras av det skälet att kommissionen hade antagit förlikningsbeslutet i strid dels med oskuldspresumtionen, dels med rätten till god förvaltning och rätten till försvar.

76 Domstolen erinrar härvidlag om att kommissionen är skyldig att iaktta de berörda företagens grundläggande rättigheter under det administrativa förfarandet. I detta avseende måste principen om opartiskhet, som ingår i rätten till god förvaltning, särskiljas från oskuldspresumtionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkterna 58 och 59).

77 Rätten till god förvaltning, som stadfästs i artikel 41 i stadgan, innebär att var och en har rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt av Europeiska unionens institutioner. Kravet på opartiskhet omfattar dels den subjektiva opartiskheten, det vill säga att ingen av institutionens medarbetare som handhar ärendet får ge uttryck för partiskhet eller personliga förutfattade meningar, dels den objektiva opartiskheten, det vill säga att institutionen ska erbjuda tillräckliga garantier för att i detta avseende utesluta varje form av legitima tvivel (se dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 58 och där angiven rättspraxis).

78 Vidare utgör oskuldspresumtion en allmän unionsrättslig princip, vilken är fastställd i artikel 48.1 i stadgan. Med hänsyn till den aktuella överträdelsens natur, och till arten av och strängheten i de därtill knutna sanktionsåtgärderna, ska denna princip tillämpas i förfaranden rörande överträdelser av konkurrensregler som gäller för företag och som kan leda till att det påförs böter eller viten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkterna 59 och 60 samt där angiven rättspraxis).

79 I enlighet med artikel 48 i stadgan, tolkad mot bakgrund av artikel 6.2 och 6.3 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), vilken enligt artikel 52.3 i stadgan ska beaktas vid tolkningen av nyssnämnda artikel 48, åsidosätts oskuldspresumtionen när det i ett rättsligt avgörande eller ett officiellt uttalande om en tilltalad, i avsaknad av en lagakraftvunnen fällande dom, har lämnats en tydlig förklaring om att den berörda personen har begått den ifrågavarande överträdelsen. Det finns anledning att i det sammanhanget betona vikten av de rättsliga myndigheternas ordval, de särskilda omständigheter som råder och beskaffenheten hos och det aktuella förfarandets art och sammanhang (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkterna 61 och 62 samt där angiven rättspraxis).

80 I komplexa straffrättsliga förfaranden med flera misstänkta som inte kan dömas gemensamt, händer det således att den behöriga domstolen, för att bedöma de tilltalades skuld, ofrånkomligen måste nämna tredje mans deltagande som eventuellt kommer att prövas separat. Även om gärningar där tredje man varit inblandad måste redovisas, bör den aktuella domstolen emellertid undvika att lämna mer information än vad som erfordras för att pröva ansvarsfrågan för de tilltalade. Dessutom måste motiveringen av det rättsliga avgörandet formuleras på sådant sätt att man undviker ett eventuellt för tidigt avgörande angående en skuld för berörda

utomstående personer, vilken kan äventyra en rättvis prövning av anklagelserna mot dessa i ett separat förfarande (dom av den 18 mars 2021, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 63 och där angiven rättspraxis).

81 I förevarande fall erinrade tribunalen, i punkterna 283–286 i den överklagade domen, om oskuldspresumtionen och rätten till god förvaltning i enlighet med den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 77 och 78 ovan.

82 I punkt 287 i den överklagade domen ansåg tribunalen att frågan huruvida kommissionens eventuella bristande objektiva opartiskhet – som hade kunnat uppstå på grund av att oskuldspresumtionen hade åsidosatts i förhållande till HSBC när förlikningsbeslutet antogs – hade kunnat inverka på det angripna beslutets lagenlighet sammanföll med frågan huruvida slutsatserna i beslutet var väl underbyggda av den bevisning som kommissionen lagt fram.

83 I punkterna 289 och 291 i den överklagade domen fann tribunalen, med hänvisning till domen i målet Suiker Unie, att en oegentlighet bestående i en eventuell brist på objektiv opartiskhet från kommissionens sida endast kunde leda till att det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras om det var styrkt att beslutet skulle ha fått ett annat innehåll om denna oegentlighet inte hade förelegat.

84 I punkt 289 i den överklagade domen konstaterade tribunalen, i samband med en fullständig kontroll av de relevanta skälen i beslutet men med undantag av de överväganden som framgår av punkt 288 i samma dom, att i förevarande fall hade kommissionen styrkt att HSBC hade deltagit i den aktuella överträdelsen. Härav drog tribunalen slutsatsen att det inte fanns något som talade för att innehållet i det angripna beslutet skulle ha blivit annorlunda om förlikningsbeslutet inte hade förelegat när det angripna beslutet antogs, och underkände således den grund som avses i punkt 75 ovan som verkningslös.

85 Detta resonemang bygger emellertid på en felaktig rättstillämpning i två avseenden.

86 För det första gjorde tribunalen inte den åtskillnad som det erinrats om i punkt 76 ovan, mellan oskuldspresumtionen och rätten till god förvaltning, eftersom den, såsom framgår av punkt 287 och följande punkter i den överklagade domen, endast beaktade HSBC:s argument avseende ett åsidosättande av oskuldspresumtionen med avseende på kommissionens bristande objektiva opartiskhet. Såsom framgår av punkt 77 ovan utgör kravet på objektiv opartiskhet emellertid endast en aspekt av rätten till god förvaltning.

87 För det andra gjorde tribunalen sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att oegentligheter avseende oskuldspresumtionen i samband med antagandet av förlikningsbeslutet endast kunde medföra att det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras om det var styrkt att det angripna beslutet skulle ha fått ett annat innehåll om dessa oegentligheter inte hade förelegat.

88 Oskuldspresumtionen, tolkad på det sätt som det erinrats om i punkterna 79 och 80 ovan, är nämligen även tillämplig när kommissionen, med avseende på en och samma kartell, fattar två beslut med olika mottagare efter två olika förfaranden, det vill säga dels ett beslut som fattats efter ett förlikningsförfarande och som riktar sig till de företag som har nått en uppgörelse, dels ett beslut som fattas efter ett ordinarie förfarande och som riktar sig till de övriga företag som deltagit i kartellen (dom av den 18 mars 2021, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 64).

89 I ett sådant fall, kallat hybridförfarande, som leder till att flera, successiva beslut antas, kan det nämligen vara objektivt nödvändigt för kommissionen att i det beslut varigenom förlikningsförfarandet avslutas ta upp vissa faktiska omständigheter och ageranden avseende de deltagare i den påstådda kartellen som är föremål för det ordinarie förfarandet. Det ankommer emellertid på kommissionen att i det beslut varigenom förlikningsförfarandet avslutas säkerställa oskuldspresumtionen för de företag som har vägrat att ingå en förlikning och som är föremål för ett ordinarie förfarande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 65).

90 För att kontrollera huruvida kommissionen har iakttagit oskuldspresumtionen ankommer det således på unionsdomstolen att analysera det beslut som avslutar förlikningsförfarandet och dess motivering i dess helhet, mot bakgrund av de särskilda omständigheter under vilka det antogs. Varje uttrycklig hänvisning, i vissa avsnitt i beslutet, till att övriga deltagare i den påstådda kartellen inte är ansvariga skulle nämligen förlora sin mening om andra delar av beslutet kunde uppfattas som ett uttryck för deras ansvar i förtid (dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 66).

91 Härav följer att eftersom HSBC gjort gällande att förlikningsbeslutet hade medfört ett åsidosättande av oskuldspresumtionen, kunde tribunalen inte begränsa sig till att underkänna dessa argument som verkningslösa med motiveringen att det inte var styrkt att det angripna beslutet skulle ha fått ett annat innehåll om de påstådda oegentligheterna inte hade förelegat.

92 Med beaktande av vad som påpekats i punkt 90 ovan var tribunalen således skyldig att analysera det beslut varigenom förlikningsförfarandet avslutades och dess motivering i sin helhet, mot bakgrund av de särskilda omständigheter under vilka det antagits, för att kontrollera huruvida detta beslut, såsom HSBC-bolagen gjort gällande, kunde uppfattas som ett uttryck för en förutfattad mening om deras ansvar.

93 När tribunalen fann att de oegentligheter avseende oskuldspresumtionen som hänförde sig till förlikningsbeslutet endast kunde medföra att det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras om det kunde styrkas att innehållet i det sistnämnda beslutet skulle ha blivit ett annat om dessa oegentligheter inte hade förelegat, tillämpade den således ett felaktigt kriterium, vilket ledde till att den inte prövade huruvida förlikningsbeslutet hade medfört ett åsidosättande av oskuldspresumtionen inom ramen för det förfarande som resulterade i det angripna beslutet.

94 Härvidlag kan kommissionen inte med framgång göra gällande att tribunalens synsätt i den överklagade domen var förenligt med domstolens praxis från bland annat domen i målet Suiker Unie.

95 Såsom generaladvokaten påpekade i punkterna 60–62 i sitt förslag till avgörande utgör kommissionens åsidosättande av principen om opartiskhet och av oskuldspresumtionen inom ramen för det aktuella hybridförfarandet ett tillräckligt allvarligt åsidosättande som kan leda till att hela det förfarande som ledde fram till det angripna beslutet ska anses vara ogiltigt. En dylik oegentlighet, som innebär att de berörda företagens grundläggande rättigheter har åsidosatts inom ramen för detta förfarande kan inte jämföras med den typ av fel vars allvar endast i ringa utsträckning kan påverka det slutliga beslutet, såsom var fallet i målet Suiker Unie, som för övrigt inte rörde ett ”hybridförfarande”.

96 Oskuldspresumtionen skulle nämligen förlora allt sitt innehåll om tribunalen kunde undandra sig sin skyldighet att pröva huruvida förlikningsbeslutet var förenligt med denna presumtion, med motiveringen att det inte hade visats att det angripna beslutet skulle ha fått ett annat innehåll i avsaknad av förlikningsbeslutet.

97 Av ovanstående följer att överklagandet ska bifallas såvitt avser den första grunden.

Den andra grunden

Parternas argument

98 HSBC har, med stöd av intervenienterna, gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den slog fast att försöket den 19 mars 2007 att manipulera förfallodagen för tre månaders Euribor (Euribor-3M) skulle definieras som en överträdelse genom syfte, i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF.

99 Mot bakgrund av domstolens praxis gjorde tribunalen en felaktig bedömning när den i punkterna 101 och 102 i den överklagade domen slog fast att blotta möjligheten att deltagarna i manipulationen erbjudit bättre villkor än sina konkurrenter räckte för att komma till slutsatsen att denna manipulation var tillräckligt skadlig för konkurrensen för att den skulle anses utgöra en överträdelse genom syfte. Den informationsasymmetri som tribunalen hänvisat till kunde begränsa eller snedvrida den normala konkurrensen avseende de fasta och/eller rörliga räntesatserna för räntederivat endast om denna information gav börsmäklarna möjlighet och vilja att erbjuda konkurrenskraftigare räntor. En teoretisk möjlighet att erbjuda konkurrenskraftigare räntor visar inte att manipulationen den 19 mars 2007 i sig var skadlig för den normala konkurrensen inom sektorn för räntederivat.

100 Kommissionen undersökte således varken i meddelandet om invändningar eller i det angripna beslutet huruvida börsmäklarnas kännedom om manipulationen den 19 mars 2007 hade föranlett dem att erbjuda konkurrenskraftigare räntesatser än sina konkurrenter.

101 HSBC lade fram bevisning i detta avseende, närmare bestämt ett sakkunnigutlåtande från HSBC självt, vilket kommissionen inte har bestridit. Tribunalens konstaterande i punkt 101 i den överklagade domen, att sakkunnigutlåtandet endast innehöll allmänna överväganden, utgör en uppenbar missuppfattning av bevisningen. Under alla omständigheter hade tribunalen inte tillgång till någon bevisning som kunde styrka eller ens antyda att de börsmäklare som deltog i manipulationen av Euribor-3M uppmuntrades att erbjuda konkurrenskraftigare räntor. I punkt 103 i den överklagade domen tycks tribunalen presumera att det räckte att komma till slutsatsen att det låg i de deltagande börsmäklarnas intresse att ändra sin handelsposition mot bakgrund av deras kännedom om manipulationen. Det förhåller sig emellertid tvärtom, eftersom börsmäklarna inte uppmuntrades att justera sina priser för att återspegla manipulationen.

102 Tribunalen gjorde sig följaktligen skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 111 i den överklagade domen slog fast att manipulationen den 19 mars 2007 utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte.

103 Kommissionen anser att denna grund saknar verkan.

Domstolens bedömning

104 Domstolen underkänner inledningsvis kommissionens argument att förevarande grund är verkningslös. Denna grund avser visserligen huvudsakligen punkterna 101 och 102 i den överklagade domen, där tribunalen underkände vissa av de argument som HSBC framfört för att bestrida att manipulationen av Euribor den 19 mars 2007 skulle anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte. Mer allmänt avser denna grund emellertid frågan huruvida tribunalen gjorde en riktig bedömning när den – med stöd av de överväganden som gjorts i punkt 85 och följande punkter i den överklagade domen, och mot bakgrund av att HSBC gjort gällande att de berörda börsmäklarna inte hade haft något intresse av att erbjuda konkurrenskraftigare räntor än sina konkurrenter – fann att manipulationen härvidlag var tillräckligt skadlig för konkurrensen.

105 Genom den andra grunden har HSBC således gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den bekräftade att kommissionen med rätta kommit till slutsatsen att manipulationen utgjorde en överträdelse genom syfte.

106 I detta avseende ska det erinras om att det följer av domstolens praxis att det grundläggande rättsliga kriteriet för att avgöra huruvida ett avtal har ”till syfte” att begränsa konkurrensen om det kan fastställas att avtalet i sig är så pass skadligt för konkurrensen att det inte finns anledning att undersöka avtalets effekter (dom av den 26 november 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 20, och dom av den 2 april 2020, Budapest Bank m.fl., C-228/18, EU:C:2020:265, punkt 37).

107 Frågan huruvida ett avtal mellan företag eller ett beslut av en företagssammanslutning är tillräckligt skadligt för konkurrensen för att anses utgöra en konkurrensbegränsning ”genom syfte” i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF, ska prövas mot bakgrund av innehållet i avtalets eller beslutets bestämmelser, de mål som eftersträvas med avtalet eller beslutet samt det ekonomiska och juridiska sammanhang som avtalet eller beslutet ingår i. Vid bedömningen av detta sammanhang ska hänsyn även tas till de aktuella produkternas eller tjänsternas beskaffenhet samt till strukturen och de faktiska villkoren på den eller de relevanta marknaderna (dom av den 2 april 2020, Budapest Bank m.fl., C-228/18, EU:C:2020:265, punkt 51 och där angiven rättspraxis).

108 I förevarande fall framgår det av tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna i punkterna 85–90 i den överklagade domen att manipulationen den 19 mars 2007 bestod i att lämna ett lågt bud på Euribor-3M för att sänka denna räntesats den dagen. Avsikten var att göra en vinst på en viss derivatkategori, närmare bestämt räntefuturekontrakt med räntesatser som var indexerade mot Euribor-3M. Enligt dessa konstateranden, som inte har bestridits av HSBC, innebar manipulationen att man gradvis intog en mycket stor ”köp-exponering”, för vilken banken erhöll en fast ränta och betalade en rörlig ränta, och genom en samordnad åtgärd sänkte den rörliga räntan vid löptidens slut.

109 I punkterna 92 och 93 i den överklagade domen prövade tribunalen, i enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 107 ovan, kommissionens slutsatser i det angripna beslutet i fråga om marknaden för räntederivat och om kassaflödena på denna marknad. Tribunalen påpekade följaktligen att Euribor, som manipulationen den 19 mars 2007 avsåg, direkt avgjorde vilka kassaflöden som skulle betalas för räntederivatens rörliga del och att detta även var relevant för beräkningen av de kassaflöden som skulle betalas för räntederivatens fasta del.

110 Det följer av dessa punkter i den överklagade domen att kommissionens slutsats att manipulationen skulle anses utgöra en överträdelse genom syfte huvudsakligen grundades på att det uppstått en informationsassymmetri mellan aktörerna på marknaden. Deltagarna i överträdelsen hade varit i ett fördelaktigare läge för att i förväg och med viss precision veta på vilken nivå Euribor skulle fastställas, eller borde ha varit det eftersom att deras konkurrenter agerade i samförstånd, och hade haft kännedom om Euribor vid en viss tidpunkt hade fastställts på en konstlad nivå eller ej.

111 Det kan konstateras att tribunalen gjorde en riktig bedömning när den, mot bakgrund härav, slog fast att manipulationen den 19 mars 2007 kunde anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte.

112 Det framgår nämligen av punkterna 59–67 i den överklagade domen att tribunalen med rätta grundade sig på domstolens praxis avseende utbyte av information mellan konkurrenter.

113 Denna praxis ger vid handen att kriterierna avseende koordination och samarbete, som avgör vad som ska anses utgöra ett samordnat förfarande, ska uppfattas mot bakgrund av den grundläggande idén bakom fördragets konkurrensregler, nämligen att varje ekonomisk aktör självständigt ska bestämma den politik som den avser att följa på den gemensamma marknaden (dom av den 19 mars 2015, Dole Food och Dole Fresh Fruit Europe/kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 119 och där angiven rättspraxis).

114 Även om detta krav på självständighet inte utesluter att de ekonomiska aktörerna har rätt att rationellt anpassa sig till det konstaterade eller förväntade beteendet hos konkurrenterna, hindrar det emellertid strikt att det förekommer direkta eller indirekta kontakter mellan sådana aktörer, kontakter som är ägnade att antingen påverka en faktisk eller potentiell konkurrents beteende på marknaden eller för en sådan konkurrent avslöja det beteende man har beslutat om eller överväger att själv tillämpa på marknaden, när dessa kontakter har till syfte eller resultat att utmynna i konkurrensvillkor som inte motsvarar de normala villkoren på den relevanta marknaden, med beaktande av de tillhandahållna produkternas eller tjänsternas beskaffenhet, hur betydelsefulla och hur många aktörerna var, samt nämnda marknads volym (dom av den 19 mars 2015, Dole Food och Dole Fresh Fruit Europe/kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 120 och där angiven rättspraxis).

115 Domstolen har således slagit fast att utbyte av information mellan konkurrenter kan strida mot konkurrensreglerna när detta utbyte mildrar eller undanröjer graden av osäkerhet om den relevanta marknadens funktion och följaktligen begränsar konkurrensen mellan företagen (dom av den 19 mars 2015, Dole Food och Dole Fresh Fruit Europe/kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 121 och där angiven rättspraxis).

116 I synnerhet ska ett utbyte av information som är ägnat att undanröja osäkerhet hos de berörda parterna vad gäller tidpunkten, omfattningen och den anpassning som de berörda företagen måste göra i fråga om deras beteende på marknaden, anses ha ett konkurrensbegränsande syfte (dom av den 19 mars 2015, Dole Food och Dole Fresh Fruit Europe/kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 122 och där angiven rättspraxis).

117 Såsom tribunalen slog fast i punkterna 95–97 i den överklagade domen gav manipulationen den 19 mars 2007 upphov till en informationsassymmetri som inte kunde anses omfattas av de normala villkoren på den relevanta marknaden, eftersom den avsåg en variabel som var väsentlig för konkurrensen på marknaden för räntederivat, det vill säga den rörliga ränta som var relevant

för att fastställa kassaflödena på denna marknad. Manipulationen kunde följaktligen undanröja osäkerheten hos deltagarna i kartellen vad gällde tidpunkten, omfattningen och den anpassning som de var tvungna att göra i fråga om deras beteende på marknaden, till förfång för de konkurrenter som inte kände till manipulationen. Vad särskilt gäller HSBC påpekade tribunalen att när börsmäklarna förhandlade om den fasta räntan för de aktuella avtalen kunde de göra det med vetskap om att den rörliga räntan skulle vara låg.

118 Manipulationen mildrade eller undanröjde därmed graden av osäkerhet på marknaden på ett sådant sätt att konkurrensen mellan företagen begränsades, vilket innebär att tribunalen gjorde en riktig bedömning när den fann att manipulationen var så pass skadlig för konkurrensen att den kunde anses utgöra en överträdelse genom syfte.

119 Denna slutsats påverkas inte av HSBC:s argument att till skillnad från vad tribunalen konstaterat i punkt 96 i den överklagade domen, låg det inte i kartelldeltagarnas intresse att erbjuda konkurrenskraftigare räntor än sina konkurrenter eftersom de visste att kassaflödena för dessa avtal skulle förbli positiva.

120 Härvidlag framgår det av domstolens praxis att ett samordnat förfarande kan ha ett konkurrensbegränsande syfte även när det inte finns ett direkt samband mellan förfarandet och konsumentpriset. Ordalydelsen i artikel 101.1 FEUF ger nämligen inget utrymme för att uppfatta denna bestämmelse som att den endast förbjuder samordnade förfaranden som har en direkt inverkan på det pris som slutkonsumenterna betalar. Det framgår tvärtom av artikel 101.1 a FEUF att ett samordnat förfarande kan ha ett konkurrensbegränsande syfte om det innebär att ”inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs” (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 mars 2015, Dole Food och Dole Fresh Fruit Europe/kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkterna 123 och 124, samt där angiven rättspraxis).

121 I vilket fall som helst är artikel 101 FEUF, i likhet med övriga konkurrensregler i fördraget, inte enbart avsedd att skydda konkurrenternas eller konsumenternas direkta intressen, utan den ska även skydda marknadens struktur och därmed konkurrensen som sådan. Det måste därför inte föreligga ett direkt samband mellan ett samordnat förfarande och konsumentpriserna för att det ska kunna konstateras att detta förfarande har ett konkurrensbegränsande syfte (se, analogt, dom av den 19 mars 2015, Dole Food och Dole Fresh Fruit Europe/kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 125 och där angiven rättspraxis).

122 I förevarande fall konstaterade tribunalen emellertid, i punkterna 100 och 101 i den överklagade domen, att kassaflödet på marknaden för räntederivat är resultatet av en nettning av betalningar för den fasta respektive den rörliga delen i ett räntederivat, vilket HSBC inte har bestridit. Tribunalen gjorde således en riktig bedömning när den fann att tillgång till insiderinformation om den rörliga räntan vid de relevanta datumen gav börsmäklare i de deltagande bankerna möjlighet att fastställa den fasta räntan så att de kunde försäkra sig om att räntederivaten skulle bli lönsamma.

123 Det följer av den rättspraxis det erinrats om i punkt 116 ovan att detta konstaterande räcker för att dra slutsatsen att fråga var om ett agerande som utgjorde en del av själva förändringen av konkurrensprocessen på marknaden för räntederivat, utan att det är nödvändigt att avgöra om de berörda börsmäklarna hade ett kommersiellt intresse av att fastställa den rörliga räntan på en viss nivå.

124 Det framgår nämligen av tribunalens konstateranden, vilka inte har bestridits av HSBC, att med hänsyn till hur marknaden för räntederivat fungerar kunde det förhållandet att den rörliga räntan justerats nedåt endast förklaras av de berörda börsmäklarnas kommersiella intresse av att inte behöva konkurrera genom priser och prestationer. Genom att komma överens om nivån på en variabel som kan bestämma den fasta räntan på räntederivat har de medvetet ersatt konkurrensens risker med ett praktiskt samarbete dem emellan, vilket utgör en konkurrensbegränsning genom syfte.

125 Utan att det är nödvändigt att pröva argumentet att tribunalen missuppfattade den bevisning som förebringats av HSBC, kan det konstateras att tribunalen inte gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 111 i den överklagade domen slog fast att manipulationen den 19 mars 2007 utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF.

126 Överklagandet kan följaktligen inte bifallas såvitt avser den andra grunden.

Den tredje grunden

Parternas argument

127 Genom den tredje grunden har HSBC, med stöd av intervenienterna, bestridit tribunalens bedömning i punkterna 149–160 i den överklagade domen, av det informationsutbyte om medianpriser (*mids*) som ägde rum den 14 och den 16 februari 2007.

128 HSBC anser att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning, bland annat i punkterna 154 och 157–160 i den överklagade domen, när den prövade HSBC:s argument om de konkurrensfrämjande effekter som uppstått till följd av informationsutbytet om dessa priser mot bakgrund av doktrinen om ”accessoriska begränsningar”. Tribunalen borde snarare ha hänvisat till rättspraxis avseende begreppet ”konkurrensbegränsning genom syfte”, vilket skulle ha resulterat i att dessa argument analyserades i det ekonomiska och juridiska sammanhang som det aktuella agerandet ingick i.

129 Varken HSBC eller kommissionen åberopade nyssnämnda doktrin vid tribunalen, och den är inte heller relevant i förevarande fall. Den tar snarare sikte på ett beteende som ingår i en viss transaktion eller viss affärsverksamhet på en marknad, såsom försäljning av ett företag eller ingående av ett franchiseavtal. De fall när denna doktrin är tillämplig utgör inte heller de enda där det är möjligt att beakta argument avseende att ett visst agerande är konkurrensfrämjande.

130 I sin replik har HSBC gjort gällande att efter det att överklagandet lämnades in har domstolen, i domen av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl. (C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 103), och domen av den 2 april 2020, Budapest Bank m.fl. (C-228/18, EU:C:2020:265, punkterna 74, 75, 81 och 82), bekräftat att när parterna i ett avtal gör gällande att avtalet har konkurrensfrämjande effekter ska dessa effekter, i egenskap av omständigheter som utgör en del av det sammanhang som avtalet ingår i, vederbörligen tas i beaktande vid bedömningen av huruvida avtalet ska anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte eller ej.

131 HSBC har således kritiserat tribunalen för att inte ha beaktat de konkurrensfrämjande effekterna av informationsutbytet om medianpriser som en relevant omständighet i sammanhanget, eftersom den felaktigt kom till slutsatsen att dessa effekter saknade betydelse för bedömningen enligt artikel 101.1 FEUF, förutom inom ramen för doktrinen om så kallade ”accessoriska begränsningar”.

132 HSBC:s sakkunnigutlåtande visade emellertid att detta informationsutbyte hade gett upphov till konkurrensfrämjande effekter. Denna bevisning svarar mot de krav som uppställs i domen av den 30 januari 2020 Generics (UK) m.fl., (C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 103), vilket innebär att det var fel av tribunalen att inte pröva den. Tribunalen identifierade inte heller någon annan omständighet som kunde styrka att en solid och tillförlitlig erfarenhet visade att informationsutbytet om av medianpriser till sin natur var tillräckligt skadligt för konkurrensen.

133 Kommissionen har gjort gällande att tribunalen gjorde en riktig bedömning när den slog fast att informationsutbytet om medianpriser utgjorde en överträdelse genom syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF. HSBC:s argument bygger på en ofullständig och felaktig förståelse av den överklagade domen.

134 I punkterna 128–139 i den överklagade domen bemötte tribunalen de argument varigenom HSBC sökt visa att informationsutbytet om medianpriser hade haft konkurrensfrämjande effekter, och bekräftade kommissionens konstaterande att dessa priser utgjorde varje börsmäklares egen uppskattning av det verkliga priset. I punkterna 128–148 i den överklagade domen, vilka inte har bestridits av HSBC, undersökte tribunalen i vilken utsträckning medianpriserna var relevanta för prissättningen inom räntederivatsektorn och skälen till att det aktuella informationsutbytet, bland annat det som ägt rum den 14 och den 16 februari 2007, ansetts utgöra överträdelser genom syfte. Härvidlag undersökte tribunalen, i punkterna 154 och 157–160 i den överklagade domen, detta informationsutbyte mot bakgrund av doktrinen om ”accessoriska begränsningar”, efter att ha konstaterat att ett dylikt utbyte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 101.1 FEUF. HSBC har inte invänt mot detta resonemang.

135 HSBC:s kan i vart fall inte vinna framgång med sitt argument att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den vid sin prövning av det ekonomiska och rättsliga sammanhanget underlät att beakta konkurrensfrämjande effekter som det omtvistade informationsutbytet eventuellt givit upphov till. Detta argument kan nämligen inte ge upphov till rimligt tvivel om att informationsutbytet hade varit tillräckligt skadligt för konkurrensen för att det skulle anses utgör en konkurrensbegränsning genom syfte.

136 I sin replik har kommissionen hävdat att domen av den 30 januari 2020 Generics (UK) m.fl., (C-307/18, EU:C:2020:52), och domen av den 2 april 2020, Budapest Bank m.fl. (C-228/18, EU:C:2020:265), inte kan utgöra stöd för den uppfattning som HSBC förespråkat. HSBC kan inte heller med framgång hänvisa till sitt sakkunnigutlåtande, eftersom tribunalen med rätta underkände detta utlåtande i punkt 101 i den överklagade domen. I motsats till vad HSBC har gjort gällande omdefinierade inte kommissionen det omtvistade informationsutbytet, utan grundade sig på domstolens praxis avseende förfaranden som kan undanröja graden av osäkerhet hos konkurrenterna på marknaden. Kommissionen har slutligen hävdat att även om domstolen skulle finna att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att inte ta hänsyn till konkurrensfrämjande effekter, kan en sådan slutsats inte leda till att den överklagade domen ska upphävas. HSBC:s argument att informationsutbytet var konkurrensfrämjande ger nämligen inte upphov till rimligt tvivel om kommissionens konstaterande att detta utbyte syftade till att snedvrida konkurrensen.

Domstolens bedömning

137 Vad gäller förevarande grund, avseende informationsutbytet om medianpriser, slog tribunalen fast, i punkt 138 i den överklagade domen, att kommissionen inte hade begått något fel när den fann att informationsutbytet den 14 och den 16 februari 2007 hade haft ett konkurrensbegränsande syfte.

138 Genom denna grund har HSBC gjort gällande att tribunalen tillämpade ett felaktigt kriterium när den underkände argumentet att informationsutbytet hade haft konkurrensfrämjande effekter, vilket hade kunna inverka på bedömningen av huruvida detta utbyte skulle anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte eller ej. HSBC har i huvudsak kritiserat tribunalen för att ha grundat sig på doktrinen om ”accessoriska begränsningar”, som bland annat följer av domen av den 11 juli 1985, Remia m.fl./kommissionen (42/84, EU:C:1985:327), och domen av den 11 september 2014, MasterCard m.fl./kommissionen (C-382/12 P, EU:C:2014:2201).

139 Härvidlag har domstolen slagit fast att när parterna i ett avtal gör gällande att avtalet har konkurrensfrämjande effekter, så ska dessa effekter, i egenskap av omständigheter som utgör en del av det sammanhang som avtalet ingår i, vederbörligen tas i beaktande vid prövningen av om avtalet ska anses utgöra en ”konkurrensbegränsning genom syfte”, i den mån de kan anses vederlägga helhetsbedömningen av den konkurrensbegränsande samverkan som tillräckligt skadlig och, således, dess kvalificering som ”konkurrensbegränsning genom syfte” (dom av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 103).

140 Att dessa konkurrensfrämjande effekter beaktas syftar inte till att utesluta att fråga är om en ”konkurrensbegränsning” i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF, utan endast till att bedöma den aktuella samverkans objektiva svårighetsgrad, vilket är en fråga som är avgörande för vilka bevisregler som ska tillämpas. Ett sådant beaktande strider därför inte på något sätt mot domstolens fasta praxis med innebörden att det i unionens konkurrensrätt inte finns någon ”skälighetsregel” som innebär att det ska göras en avvägning mellan ett avtals konkurrensfrämjande och konkurrensbegränsande effekter i samband med bedömningen huruvida avtalet ska anses utgöra en ”konkurrensbegränsning” enligt artikel 101.1 FEUF (dom av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 104 och där angiven rättspraxis).

141 Det följer av denna rättspraxis att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 154 i den överklagade domen slog fast att med undantag av begränsningar som är accessoriska i förhållande till en huvudverksamhet är det endast i samband med en bedömning av artikel 101.3 FEUF som eventuella konkurrensbefrämjande effekter kan beaktas.

142 Tribunalen tillämpade således ett felaktigt kriterium när den, i punkt 155 i den överklagade domen, slog fast att det ankom på HSBC att visa att informationsutbytet om medianpriserna antingen var direkt kopplat till och nödvändigt för en fungerande marknad för räntederivat, eller att det uppfyllde villkoren i artikel 101.3 FEUF.

143 Detta fel resulterade i att tribunalen inte prövade HSBC:s argument att informationsutbytet om medianpriser hade haft konkurrensfrämjande effekter, trots att HSBC hade åberopat dessa effekter för att bestrida att detta utbyte skulle anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte.

144 Överklagandet ska således bifallas såvitt avser den tredje grunden.

Den fjärde grunden

Parternas argument

145 Genom denna grund har HSBC kritiserat punkt 164 i den överklagade domen, där tribunalen slog fast att den diskussion som hölls den 12 februari 2007 ingick i manipulationen den 19 mars 2007 och således utgjorde en överträdelse av artikel 101 FEUF, i likhet med diskussionen den 16 februari 2007 såvitt den bestod i ett utbyte om medianpriser. Genom att endast lägga denna omständighet till grund för slutsatsen att det inte var nödvändigt att pröva huruvida diskussionerna den 12 och den 16 februari 2007 också utgjorde en överträdelse genom syfte, missuppfattade tribunalen uppenbarligen den bevisning som lagts fram vid den.

146 HSBC-bolagen har således gjort gällande att diskussionen den 12 februari 2007 omfattade två skilda samtal mellan de båda berörda börsmäklarna, vilket var skälet till att dessa bolag i sin talan om ogiltigförklaring skiljde mellan dessa samtal. Om tribunalen hade bedömt det första samtalet korrekt såsom separat i förhållande till det andra, skulle den ofrånkomligen ha kommit till slutsatsen att det första samtalet inte utgjorde en överträdelse av artikel 101 FEUF.

147 Vad gäller diskussionen den 16 februari 2007 gjorde tribunalen sig skyldig till felaktig rättstillämpning och en oriktig bedömning som kan jämföras med den som nämnts i föregående punkt, eftersom två skilda samtal hölls den dagen, närmare bestämt dels ett första samtal om medianpriser, dels ett andra samtal om en enskild redan genomförd transaktion och en aktuell handelsposition. Såsom tribunalen själv medgav i punkt 124 i den överklagade domen omfattades det första samtalet av den första anmärkning som framförts inom ramen för den första grundens andra del, och det andrasamtalet ifrågasattes inom ramen för den andra anmärkningen i denna delgrund. Det framgår av skälen i målet om ogiltigförklaring att den andra diskussionen inte kunde begränsa eller snedvrida konkurrensen.

148 Kommissionen anser att denna grund är verkningslös och att den i vart fall inte kan leda till bifall för överklagandet.

Domstolens bedömning

149 Genom förevarande grund har HSBC kritiserat punkt 164 i den överklagade domen, där tribunalen slog fast att diskussionerna den 12 och den 16 februari 2007 ingick i manipulationen den 19 mars 2007 eller avsåg medianpriser, varför kommissionen med rätta kvalificerade dessa diskussioner som en konkurrensbegränsning genom syfte. HSBC har härvidlag gjort gällande att denna slutsats bygger på en missuppfattning av bevisningen.

150 I likhet med vad kommissionen har hävdat kan det emellertid konstateras att förevarande grund är verkningslös.

151 Även om diskussionerna den 12 och den 16 februari 2007 ska förstås så, att de omfattade flera ämnen och vissa av dem inte hade någon koppling till manipulationen den 19 mars 2007 eller avsåg medianpriser, vilket HSBC har hävdat, har det likväl inte bestridits att dessa diskussioner, åtminstone delvis, hade ett konkurrensbegränsande syfte som hade ett samband med nyssnämnda manipulation.

152 Denna grund kan följaktligen inte leda till att den överklagade domen upphävs och ska därför underkännas såsom verkningslös.

Den femte grunden

Parternas argument

153 Genom denna grund har HSBC, med stöd av intervenienterna, bestridit punkterna 214–229 i den överklagade domen, där tribunalen fann att de ageranden som kommissionen hade identifierat hade ett enda syfte.

154 Såsom tribunalen korrekt slog fast i punkt 216 i den överklagade domen, instämmer HSBC i att begreppet ”ett enda syfte” inte kan fastställas med en allmän hänvisning till en snedvridning av konkurrensen inom en viss sektor, eftersom en sådan tolkning riskerar att frånta begreppet ”en enda och fortlöpande överträdelse” en del av dess betydelse. HSBC har inte heller bestridit konstaterandet i punkt 217 i den överklagade domen, där tribunalen slog fast att det enbart är de konkurrensbegränsningar med avseende på vilka det är styrkt att de syftade till att snedvrida den normala kursen för den fasta eller den rörliga räntan för räntederivat som kan hänföras till det enda syfte som fastställts av kommissionen.

155 Tribunalen gjorde emellertid en felaktig bedömning när den prövade huruvida HSBC:s agerande inom ramen för manipulationen den 19 mars 2007 – eftersom den omfattade en manipulation av buden på Euribor, andra utbyten om handelspositioner, samt intentioner och strategier för prissättning av räntederivat – hade ett enda syfte.

156 Om domstolen bifaller överklagandet såvitt avser den andra grunden, innebär det för det första att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkterna 219 och 220 i den överklagade domen slog fast att manipulationen den 19 mars 2007 var avsedd att uppnå det enda konkurrensbegränsande syfte som tribunalen identifierat i punkt 217 i den överklagade domen.

157 För det andra gjorde tribunalen i vilket fall som helst en felaktig rättstillämpning i punkterna 221–225 i den överklagade domen när den fann att HSBC inte hade bestridit att diskussionen den 27 mars 2007 hade haft ett konkurrensbegränsande syfte.

158 HSBC har aldrig medgett att det funnits ett sådant konkurrensbegränsande syfte, och kommissionen kom inte heller till en sådan slutsats i det angripna beslutet. Av diskussionen den 27 mars 2007 var det tvärtom endast informationsutbytet om omfattningen av Barcleys börsmäklares handelsposition vid manipulationen den 19 mars 2007 som enligt detta beslut ansågs ingå i den enda, fortlöpande överträdelsen. Även om tribunalen gjorde en riktig bedömning när den i punkt 225 i den överklagade domen fann att olika manipulationer av referensräntor kan hänföras till ett och samma syfte, ersatte den kommissionens motivering med sin egen och överskred således gränserna för sin kontroll när den slog fast att diskussionen den 27 mars 2007 hade detta enda syfte.

159 Vad för det tredje gäller informationsutbytet om handelspositioner samt intentioner och strategier för prissättning, gjorde tribunalen en felaktig bedömning när den, i punkt 228 i den överklagade domen, fann att diskussionerna den 14 och den 16 februari 2007, avseende medianpriser, hade som gemensamt syfte att snedvrida den normala kursen för den fasta eller den rörliga räntan för räntederivaten. Det finns nämligen inget i punkterna 139–161 i den

överklagade domen som tyder på att diskussionerna om medianpriser hade ett sådant syfte. Även om tribunalen – i motsats till vad HSBC har gjort gällande inom ramen för den tredje grunden för överklagandet – ska anses ha haft fog för sin slutsats att diskussionerna hade ett konkurrensbegränsande syfte, bestod detta syfte inte i att snedvrida den normala kursen för den fasta eller den rörliga räntan för räntederivaten, såsom beskrivits i punkt 217 i den överklagade domen. Den mekanism som beskrivits i punkterna 139–161 i den överklagade domen avser en annan situation än en där priset på räntederivat snedvrids.

160 Enligt HSBSC bygger punkt 228 i den överklagade domen således på en felaktig rättstillämpning. Tribunalen borde ha dragit slutsatsen att även om de två diskussionerna om medianpriser skulle anses ha begränsat konkurrensen genom sitt syfte, vilket bolagen har bestridit genom den tredje grunden för överklagandet, hade dessa diskussioner ändå haft ett annat syfte än manipulationen den 19 mars 2007.

161 Kommissionen har hävdat att förevarande grund inte kan tas upp till prövning, eftersom domstolens anmodas att göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna och bevisningen. Kommissionen anser under alla omständigheter att betraktade var för sig är de argument som HSBC har anfört till stöd för denna grund antingen inte möjliga att upp till prövning, verkningslösa eller grundlösa.

Domstolens bedömning

162 Genom denna grund har HSBC-bolagen ifrågasatt tribunalens bedömning att vissa av bolagens ageranden eftersträvade det enda syfte som kommissionen identifierat och beskrivit i punkt 217 i den överklagade domen, såsom en del av en enda, fortlöpande överträdelse.

163 Vad för det första gäller diskussionen den 27 mars 2007 om en möjlighet att i framtiden manipulera referensräntan, anser HSBC-bolagen att tribunalen grundade sig på en felaktig premiss i punkt 222 i den överklagade domen när den slog fast att dessa bolag inte hade bestridit det konkurrensbegränsande syftet med denna diskussion.

164 Inom ramen för överklagandet har HSBC endast hävdat att de aldrig har medgett att diskussionen hade ett sådant syfte. Såsom tribunalen påpekade i punkt 222 i den överklagade domen är det emellertid utrett att HSBC-bolagen inte anfört någon grund för ogiltigförklaring för att bestrida att överträdelseperioden ansågs avslutad för deras del den 27 mars 2007, det vill säga den dag då den omtvistade diskussionen ägde rum. Mot bakgrund av tribunalens överväganden i punkterna 216 och 217 i den överklagade domen, vilka inte har bestridits av HSBC, resulterar detta konstaterande nödvändigtvis i att denna diskussion anses ha haft ett konkurrensbegränsande syfte.

165 Det ska i detta hänseende påpekas att det framgår av artikel 127.1 i rättegångsreglerna, som är tillämplig i mål om överklagande enligt artikel 190 i rättegångsreglerna, att nya grunder som inte ingår i talan inte kan åberopas i målet om överklagande, varför HSBC:s argument inte kan tas upp till prövning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 november 2000, British Steel/kommissionen, C-1/98 P, EU:C:2000:644, punkt 47 och där angiven rättspraxis).

166 Det ska vidare noteras att HSBC-bolagen har hävdat att deras argument syftar till att visa att tribunalens slutsats i punkt 222 i den överklagade domen strider mot vad som framgår av det angripna beslutet, vilket ska förstås så, att de anser att tribunalen missuppfattade detta beslut.

167 Det framgår av domstolens fasta praxis att om en klagande gör gällande att tribunalen har missuppfattat bevisningen, ska vederbörande, enligt artikel 256 FEUF, artikel 58 första stycket i domstolens stadga och artikel 168.1 d i dess rättegångsregler, ange exakt vilka bevis som tribunalen har missuppfattat och visa de bedömningsfel som klaganden anser har orsakat denna missuppfattning hos tribunalen. Utifrån handlingarna i målet ska det dessutom vara uppenbart att tribunalen har missuppfattat bevisningen eller de faktiska omständigheterna, utan att domstolen ska behöva göra en ny bedömning därav (dom av den 30 november 2016, kommissionen/Frankrike och Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, punkt 99 och där angiven rättspraxis).

168 I förevarande fall är det inte uppenbart att tribunalen, i punkt 222 i den överklagade domen, missuppfattade skäl 339, 358 och 491 i det angripna beslutet, mot bakgrund av den bevisning som HSBC förebringat.

169 HSBC:s argument avseende diskussionen den 27 mars 2007 kan således inte tas upp till prövning.

170 Vad för det andra gäller de diskussioner om medianpriser som hölls den 14 och den 16 februari 2007, kan det konstateras att HSBC:s argument syftar till att bestrida tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna i fråga om syftet med dessa diskussioner.

171 Ett sådant argument kan dock inte tas upp till prövning i ett mål om överklagande.

172 Det följer av ovanstående överväganden att den femte grunden för överklagandet inte kan tas upp till prövning.

Den sjätte grunden

Parternas argument

173 Genom denna grund har HSBC-bolagen bestridit tribunalens slutsats i punkterna 255–262 i den överklagade domen, nämligen att dessa bolag visste att de deltog i en enda, fortlöpande överträdelse som inte bara bestod av manipulationen den 19 mars 2007 utan även av diskussionerna den 19 och den 27 mars 2007 angående möjligheten att upprepa denna manipulation.

174 HSBC har preciserat att prövningen av denna grund, vilken inte ska anses vara helt beroende av utfallet av den femte grunden, avser den kännedom som bolagen hade om att en enda, fortlöpande överträdelse pågick till och med den 27 mars 2007, oberoende av om den diskussion om att eventuellt upprepa manipulationen som hölls detta datum verkligen eftersträvade det enda syfte som tribunalen identifierat.

175 Med beaktande av de principer som är tillämpliga på begreppet ”en enda och fortlöpande överträdelse” och som tribunalen – enligt HSBC-bolagens mening – med rätta erinrade om i punkterna 198, 260 och 261 i den överklagade domen, vilar tribunalens slutsats att dessa bolag hade deltagit i en enda fortlöpande överträdelse som pågått till och med den 27 mars 2007 på antagandet att hänvisningen den 27 mars 2007 till en möjlighet att upprepa manipulationen i sig utgjorde dels en överträdelse i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF, dels en ”bestämd positiv åtgärd” i den mening som avses i den rättspraxis tribunalen åberopat.

176 Det framgår emellertid inte av det angripna beslutet att någon diskussion om en ”eventuell upprepning” av manipulationen den 19 mars 2017 skulle anses utgöra en överträdelse i den mening som avses i artikel 101 FEUF.

177 HSBC-bolagen anser härvidlag att tribunalen på ett rättsstridigt sätt ersatte kommissionens motivering med sin egen när den slog fast att bolagens deltagande i den enda, fortlöpande överträdelsen pågick till och med den 27 mars 2007, enbart på grund av att det vid det möte som hållits den dagen hade påtalats att det eventuellt fanns en möjlighet att upprepa manipulationen.

178 Det utbyte av information om handelspositioner som ägde rum den 27 mars 2007 kan inte heller anses utgöra en sådan ”bestämd positiv åtgärd” som avses i den rättspraxis som följer av domen av den 10 november 2007, Icap m.fl./kommissionen (T-180/15, EU:T:2017:795, punkt 223), och som kan motivera att överträdelsen ska anses ha fortgått efter den 19 mars 2007. Detta informationsutbyte ägde visserligen rum den 27 mars 2007, men det hade inte någon annan effekt än den som manipuleringen den 19 mars 2007 gav upphov till.

179 Härav följer att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den, i punkt 273 i den överklagade domen, kom till slutsatsen att HSBC hade deltagit i en enda, fortlöpande överträdelse till följd av de andra bankernas agerande inom ramen för manipulationen den 19 mars 2007 och en eventuell upprepning av denna.

180 Denna slutsats grundar sig dessutom på en uppdelning och en missuppfattning av slutsatserna i det angripna beslutet som inte är tillåten enligt domstolens praxis och som i sig utgör en felaktig rättstillämpning.

181 Kommissionen anser att prövningen av förevarande grund helt och hållet är beroende av utfallet av den femte grunden, och att den – av samma skäl som den femte grunden – inte kan tas upp till prövning.

Domstolens bedömning

182 Genom förevarande grund har HSBC invänt mot tribunalens bedömning i punkterna 255–262 i den överklagade domen, angående diskussionen den 27 mars 2007.

183 I sin replik har klagandena preciserat att denna grund inte avser frågan huruvida denna diskussion eftersträvade det enda syfte som tribunalen hade identifierat.

184 Det kan emellertid konstateras att de argument som HSBC-bolagen har anfört till stöd för denna grund i huvudsak syftar till att göra gällande att tribunalen felaktigt kom till slutsatsen att denna diskussion hade ett konkurrensbegränsande syfte.

185 Överklagandet kan följaktligen inte prövas på denna grund, av samma skäl som motiverade att den femte grunden inte kunde tas upp till prövning.

Prövning av överklagandet

186 Eftersom överklagandet har vunnit bifall såvitt avser den första och den tredje grunden ska den överklagade domen upphävas i den del tribunalen, i punkt 2 i domslutet, ogillade HSBC:s talan om ogiltigförklaring av artikel 1 i det angripna beslutet och, i andra hand, artikel 1 b i detta beslut. I den del tribunalen, i punkt 1 i domslutet, ogiltigförklarande artikel 2 b i det angripna beslutet ska den överklagade domen emellertid bestå.

Talan vid tribunalen

187 Enligt artikel 61 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol kan domstolen, när tribunalens avgörande upphävs, själv slutligt avgöra ärendet om det är färdigt för avgörande.

188 Det framgår av punkt 42 i den överklagade domen att inom ramen för sin talan yrkade HSBC att artikel 1 i det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras och, i andra hand, att artikel 1 b i detta beslut skulle ogiltigförklaras. De yrkade även att artikel 2 b i det angripna beslutet skulle ogiltigförklaras och att det bötesbelopp som bolagen påförts genom denna artikel skulle ändras.

189 Till stöd för yrkandet om ogiltigförklaring av artikel 1 i det angripna beslutet och, i andra hand, artikel 1 b i nämnda beslut, anförde HSBC-bolagen följande fem grunder, som tribunalen sammanfattade i punkterna 48–51 i den överklagade domen:

– kommissionens slutsats att överträdelsen skulle anses utgöra en överträdelse genom syfte (den första grunden),

– kommissionens slutsats att överträdelsen skulle anses utgöra en enda och fortlöpande överträdelse (den första, den andra, den tredje och den fjärde grunden), och

– ett åsidosättande av oskuldspresumtionen, rätten till god förvaltning och rätten till försvar (den femte grunden).

190 Med hänsyn bland annat till att dessa grunder har varit föremål för ett kontradiktoriskt förfarande vid tribunalen och att prövningen av dem inte kräver någon ytterligare åtgärd för processledning eller bevisupptagning, anser domstolen att talan i mål T-105/17 är färdig för avgörande såvitt avser dessa grunder och att målet ska avgöras slutligt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 mars 2021, kommissionen/Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, punkt 108).

Den första grunden, avseende att överträdelsen anses utgöra en överträdelse genom syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF

Den första grundens första del, varigenom HSBC har invänt mot att manipulationen av Euribor den 19 mars 2007 anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte

191 Av de skäl som framgår av punkterna 85–114 i den överklagade domen, vilka domstolen ansluter sig till, och med beaktande av punkterna 104–126 ovan, kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den första delgrunden.

Den första grundens andra del, avseende att HSBC:s övriga agerande anses utgöra en överträdelse genom syfte

192 Det framgår av tribunalens konstateranden i punkt 124 i den överklagade domen att HSBC:s argument kan delas upp i två anmärkningar avseende huruvida kommissionen med rätta kunde komma till slutsatsen att de diskussioner som beskrivits som informationsutbyten om medianpriser, respektive informationsutbyten om handelspositioner, skulle anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte.

– Anmärkningen att det saknades fog för att anse att informationsutbytet om medianpriser utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte

193 HSBC har invänt mot att informationsutbytet om medianpriser, närmare bestämt diskussionerna den 14 och den 16 februari 2007, ska anses utgöra en konkurrensbegränsning genom syfte. Detta utbyte begränsade nämligen inte konkurrensen, eftersom medianpriserna inte utgör priset på eller en beståndsdel av priset på en räntesats. Detta informationsutbyte gjorde det dessutom möjligt att erbjuda kunderna förmånligare villkor. I detta avseende innehåller det angripna beslutet en uppenbart oriktig bedömning och är bristfälligt motiverat.

194 Kommissionen anser att denna anmärkning ska underkännas.

195 När det gäller argumentet att informationsutbytet om medianpriser inte var konkurrensbegränsande på grund av dessa prisers beskaffenhet, instämmer domstolen i det resonemang som framgår av punkterna 139–148 i den överklagade domen och finner att kommissionen inte begick något fel när den slog fast att detta utbyte hade ett konkurrensbegränsande syfte.

196 När det gäller argumentet att detta informationsutbyte påstås ha varit konkurrensfrämjande, framgår det av punkterna 139 och 140 ovan att även om hänsyn ska tas till ett visst förfarandes konkurrensfrämjande effekter, syftar inte detta till att utesluta att fråga är om en ”konkurrensbegränsning” i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF. Vid bedömningen av huruvida det aktuella förfarandet ska kvalificeras som en ”begräsning genom syfte” ska sådana effekter likväl tas i vederbörligt beaktande såsom omständigheter som utgör en del av det sammanhang förfarandet ingår i, eftersom de kan påverka helhetsbedömningen av huruvida det aktuella samordnade förfarandet ska anses vara tillräckligt skadligt för konkurrensen.

197 Domstolen har emellertid slagit fast att ett sådant beaktande inte bara förutsätter att de konkurrensfrämjande effekterna är styrkta och relevanta, utan även att de är specifika för det aktuella avtalet. Enbart förekomsten av sådana konkurrensfrämjande effekter kan inte i sig medföra att det inte anses vara fråga om en ”konkurrensbegränsning genom syfte”. Om det antas att dessa konkurrensfrämjande effekter är styrkta, relevanta och specifika för det berörda avtalet måste de dessutom vara tillräckligt betydande, så att de ger upphov till rimligt tvivel om att det aktuella avtalet är tillräckligt skadligt för konkurrensen och därmed om dess konkurrensbegränsande syfte (dom av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, punkterna 105–107).

198 I detta hänseende ska det noteras att HSBC-bolagens argument grundar sig på påståendet att när det rör sig om en bank som är marknadsgarant ligger det i kundernas intresse att banken minskar osäkerheten om marknadsnivån för medianpriserna (*mids*), för att minska skillnaderna mellan köp- och säljkurser. En sådan minskad osäkerhet skulle således göra det möjligt för börsmäklarna att erbjuda dessa kunder förmånligare priser.

199 Även om det antas att detta påstående är riktigt, är det inte tillräckligt för att ge upphov till rimligt tvivel om att det aktuella informationsutbytet var tillräckligt skadlig för konkurrensen.

200 HSBC har nämligen medgett att *mids* avspeglar bilaterala och privata förhandlingar mellan marknadsgaranterna, och att den minskade osäkerhet om medianpriserna som följer därav gör det möjligt att minska de risker som börsmäklarna tar inom ramen för sin marknadsgarantverksamhet.

201 I skäl 395 i det angripna beslutet underströk kommissionen i detta hänseende att utbytet i fråga omfattade betydligt mer än endast ett utbyte av allmänt tillgänglig information, och syftade till att skapa större öppenhet mellan parterna och således avsevärt minska den normala osäkerheten på marknaden, till fördel för parterna och till nackdel för övriga marknadsaktörer. Kommissionen ansåg att de banker som deltagit i kartellen härigenom hade avslöjat information om väsentliga aspekter av deras strategi och marknadsbeteende, på ett sätt som avsevärt minskade osäkerheten på en marknad där hanteringen av risk och osäkerhet utgör en av de mest grundläggande parametrarna för konkurrensen.

202 Såsom det erinrats om i punkterna 113 och 114 ovan utgör det krav på självständighet som omfattas av artikel 101 FEUF ett absolut hinder mot att det förekommer direkta eller indirekta kontakter mellan sådana aktörer; kontakter som är ägnade att antingen påverka en faktisk eller potentiell konkurrents beteende på marknaden eller för en sådan konkurrent avslöja det beteende man har beslutat om eller överväger att själv tillämpa på marknaden, när dessa kontakter har till syfte eller resultat att utmynna i konkurrensvillkor som inte motsvarar de normala villkoren på den relevanta marknaden.

203 I enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 116 ovan måste således ett utbyte av information som är ägnat att undanröja osäkerhet hos de berörda parterna vad gäller tidpunkten, omfattningen och den anpassning som de berörda företagen måste göra i fråga om deras beteende på marknaden, anses ha ett konkurrensbegränsande syfte, oavsett vad det har för direkta effekter på de priser som slutkonsumenterna betalar.

204 Eftersom kommissionen konstaterat att informationsutbytet om medianpriser avsevärt minskade osäkerheten på en marknad där hanteringen av risk och osäkerhet utgör en av de mest grundläggande parametrarna för konkurrensen, var detta konstaterande tillräckligt för att informationsutbytet skulle anses ha medfört en konkurrensbegränsning genom syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF.

205 I detta sammanhang kan HSBC:s argument att informationsutbytet gjorde det möjligt att erbjuda de berörda bankernas kunder fördelaktigare priser inte ge upphov till rimligt tvivel om att detta utbyte hade varit skadligt för konkurrensen på den relevanta marknaden.

206 Mot bakgrund av ovanstående överväganden konstaterar domstolen att klagandena inte kan vinna framgång med anmärkningen att det saknades fog för att anse att informationsutbytet om handelspositioner utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte.

– Anmärkningen att det saknades fog för att anse att informationsutbytet om handelspositioner utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte

207 Av de skäl som framgår av punkterna 162–164 i den överklagade domen och med beaktande av vad som följer av punkterna 151 och 152 ovan, kan HSBC inte vinna framgång med sina argument avseende slutsatserna beträffande dels diskussionerna den 13 och den 28 februari, samt den 19 mars 2007, dels diskussionerna den 12 och 16 februari 2007.

208 Eftersom punkterna 165–195 i den överklagade domen inte har bestridits inom ramen för förevarande överklagande, finner domstolen att tribunalens bedömning avseende denna anmärkning har vunnit laga kraft.

Den andra, den tredje och den fjärde grunden, avseende kommissionens slutsats att överträdelsen ska anses utgöra en enda, fortlöpande överträdelse

209 Den andra, den tredje och den fjärde grunden ska prövas i samma ordning som tribunalen valt i den överklagade domen

210 Vad gäller den andra grunden, varigenom HSBC har bestridit att det fanns en ”samlad plan” med ett enda syfte, finner domstolen – av samma skäl som de i punkterna 209–237 i den överklagade domen och mot bakgrund av punkterna 162–172 ovan – att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund.

211 Beträffande den fjärde grunden, varigenom HSBC hävdat att man inte hade kännedom om de övriga deltagarnas rättsstridiga agerande, finner domstolen – i likhet med tribunalen i punkt 247 i den överklagade domen – att det ska göras en åtskillnad mellan manipulationen den 19 mars 2007 och dess eventuella upprepning å ena sidan, och de övriga ageranden som kommissionen ansåg hade ingått i den enda, fortlöpande överträdelsen.

212 Av samma skäl som de som anges i punkterna 248–262 i den överklagade domen och med beaktande av punkterna 182–185 ovan, kan det för det första konstateras att HSBC inte kan vinna framgång med sina argument avseende manipulationen den 19 mars 2007 och dess eventuella upprepning.

213 Eftersom de skäl som anges i punkterna 263–274 i den överklagade domen inte har bestridits inom ramen för förevarande överklagande, finner domstolen för det andra att tribunalens bedömning avseende HSBC-bolagens kännedom om de övriga bankernas deltagande i ytterligare ageranden som ska anses ingå i den enda, fortlöpande överträdelsen har vunnit laga kraft.

214 Vad slutligen gäller den tredje grunden, avseende HSBC:s avsikt att delta i en enda, fortlöpande överträdelse, har skälen i punkterna 275–280 i den överklagade domen inte bestridits inom ramen för förevarande överklagande och har följaktligen vunnit laga kraft.

Den femte grunden, avseende ett åsidosättande av oskuldspresumtionen, rätten till god förvaltning och rätten till försvar

Parternas argument

215 HSBC har anfört att förlikningsbeslutet innebar att de på förhand tillskrevs ansvar och att deras rätt att yttra sig åsidosattes på ett sätt som inte gick att avhjälpa. HSBC anser att detta innebär att det angripna beslutet ska ogiltigförklaras på grund av ett åsidosättande av dels oskuldspresumtionen, dels principerna om god förvaltningssed och om iakttagande av rätten till försvar. HSBC har även hänvisat till uttalanden som den kommissionsledamot som då var ansvarig för konkurrenspolitiken gjort – angående resultaten av utredningen om räntederivaten – före det att angripna beslutet antogs. HSBC har även understrukit att de inte fått möjlighet att yttra sig över det meddelande om anmärkningar som riktades till de parter som beslutade att ingå en förlikning.

216 Kommissionen anser att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund.

Domstolens bedömning

– *Åsidosättande av oskuldspresumtionen och rätten till försvar*

217 HSBC har gjort gällande att den omständigheten att förlikningsbeslutet antogs inom ramen för ett hybridförfarande resulterade i ett åsidosättande av oskuldspresumtionen, eftersom beslutet föregrep deras ansvar och på ett ohjälpligt sätt kränkte deras rätt att yttra sig.

218 Såsom det erinrats om i punkt 90 ovan ankommer det på unionsdomstolarna, vid kontrollen av huruvida kommissionen har iakttagit oskuldspresumtionen inom ramen för ett hybridförfarande, att analysera beslutet som avslutar förlikningsförfarandet och dess motivering i dess helhet, mot bakgrund av de särskilda omständigheter under vilka det antogs.

219 I enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkterna 79 och 80 ovan ska det således prövas dels huruvida kommissionen vidtog tillräckliga redaktionella försiktighetsåtgärder i förlikningsbeslutet för att undvika en förhastad bedömning av HBSC-bolagens deltagande i kartellen, dels huruvida hänvisningarna till dessa bolag i detta beslut var nödvändiga.

220 Vad för det första gäller de redaktionella försiktighetsåtgärder som kommissionen var skyldig att vidta, innehöll förlikningsbeslutet, vilket kommissionen för övrigt påpekade i skäl 529 i det angripna beslutet, flera uttryckliga reservationer för att undvika att säga något om ansvaret hos de parter som inte hade ingått i förlikningen, särskilt HSBC-bolagen.

221 I skäl 3 i förlikningsbeslutet preciserade kommissionen att detta beslut grundade sig på omständigheter som endast parterna i förlikningen hade medgivit i det skedet av förfarandet, och att nämnda beslut inte medförde något ansvar för de parter som inte hade ingått någon förlikning om deltagande i en överträdelse av unionens konkurrensrätt i det aktuella ärendet. Denna precisering upprepades även i skäl 40 i beslutet.

222 På samma sätt uppgav kommissionen i fotnot 4 i förlikningsbeslutet att ageranden som det hänvisades till i detta beslut angående parter som inte hade ingått någon förlikning endast hade åberopats för att styrka att de parter som ingått förlikningen hade gjort sig skyldiga till en överträdelse av artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet.

223 Mot bakgrund av dessa omständigheter finner domstolen att kommissionen vidtog tillräckliga redaktionella försiktighetsåtgärder, när den framhöll att den inte hade att pröva HSBC-bolagens deltagande i den påstådda kartellen.

224 Kommissionen undvek därigenom att avsiktligen, eller rentav slutgiltigt, föregripa frågan om dessa bolags ansvar. I enlighet med den rättspraxis det erinrats om i punkt 80 ovan avstod kommissionen också från att göra en förutfattad bedömning av detta ansvar, om än en potentiell sådan (se, analogt, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 76).

225 Vad för det andra gäller frågan huruvida det var nödvändigt att hänvisa till HSBC i förlikningsbeslutet, ska det erinras om att kommissionen, inom ramen för ett hybridförfarande som leder till att flera, successiva beslut antas, under unionsdomstolarnas kontroll ska undvika att lämna mer information om inblandning av en tredje part än vad som är nödvändigt för att fastställa ansvaret för beslutets adressater (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2021, Pometon/kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, punkt 77 och där angiven rättspraxis).

226 Det framgår av skäl 3, 36, 37 och 40 samt fotnot 4 i förlikningsbeslutet att den beskrivning av händelserna som förekom i där begränsade omnämnandet av de parter som inte hade ingått i förlikningen till vad som var absolut nödvändigt för att förstå de faktiska omständigheterna i det aktuella ärendet.

227 Inte heller den rättsliga bedömningen innehöll någon särskild hänvisning till de parter som inte har ingått i förlikningen, varken individuellt eller gemensamt. Med hänsyn till de redaktionella försiktighetsåtgärder som kommissionen vidtagit gav förlikningsbeslutet inte heller uttryck för någon slutsats gällande dessa parter.

228 Såsom kommissionen påpekade i skäl 533 i det angripna beslutet kunde de sällsynta hänvisningarna i förlikningsbeslutet till andra intervenienter än parterna i förlikningen under dylika omständigheter inte leda till några som helst slutsatser beträffande de parter som inte hade ingått någon förlikning.

229 Under dessa omständigheter kan det konstateras att dessa hänvisningar var absolut nödvändiga för förståelsen och fastställandet av de faktiska omständigheterna, vilket innebär att de var förenliga med oskuldspresumtionen.

230 Detta konstaterande påverkas inte av HSBC:s argument att kommissionen i fotnot 4 i förlikningsbeslutet definierade begreppet parter som ”alla företag som omfattas av förfarandet” och att kommissionen, bland annat i skäl 36 i nämnda beslut, hänvisade till de bilaterala kontakterna mellan Barclays och HSBC i beskrivningen av den samordnade praxis som tillämpats.

231 Hänvisningarna till de parter som inte ingått i förlikningen, inklusive HSBC-bolagen, är nämligen få till antalet och förekommer, i motsats till vad dessa bolag har påstått, inte i avsnitt 5 i förlikningsbeslutet, med rubriken ”Rättslig bedömning”. Dessutom, och såsom framgår av

övervägandena i bland annat punkt 226 ovan, är dessa hänvisningar endast av beskrivande karaktär och innehåller inte någon uttrycklig eller underförstådd bedömning av dessa bolags rättsliga ställning. Inom ramen för ett hybridförfarande som resulterade i två successiva beslut, framstår dessa hänvisningar som objektivt nödvändiga för att styrka ansvaret hos parterna i förlikningen.

232 HSBC:s argument att förlikningsbeslutet innehåller uppgifter som medför ett åsidosättande av oskuldspresumtionen kan därför inte godtas.

233 Domstolen godtar inte heller de argument som syftar till att visa att förlikningsbeslutet resulterade i ett åsidosättande av bolagens rätt till försvar, eftersom de inte har bestridit att kommissionen sände dem ett meddelande om invändningar, att de fått fullständig tillgång till handlingarna i ärendet och att de beretts möjlighet att framföra sina synpunkter innan det angripna beslutet antogs.

– *Åsidosättande av rätten till god förvaltning*

234 HSBC har inledningsvis hävdat att de offentliga uttalanden som gjorts av den kommissionsledamot som ansvarade för konkurrenspolitiken under åren 2012 och 2014 resulterade i ett åsidosättande av rätten till god förvaltning från kommissionens sida.

235 Härvidlag ska det erinras om att unionens institutioner, organ och byråer är skyldiga att iaktta de grundläggande rättigheter som garanteras genom unionsrätten, däribland rätten till god förvaltning, som stadfästs i artikel 41 i stadgan. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs i synnerhet att var och en har rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt, rättvist och inom skälig tid av unionens institutioner, organ och byråer.

236 Kravet på opartiskhet syftar till att säkerställa den likabehandling som är ett av unionens fundament. Detta krav syftar bland annat till att förhindra eventuella situationer med intressekonflikter mellan tjänstemän och ombud som agerar på uppdrag av institutionerna, organen och byråerna. Mot bakgrund av den grundläggande betydelse som garantin för oberoende och integritet har för såväl institutionernas interna arbete som den bild som allmänheten har av unionens institutioner, organ och byråer, omfattar kravet på opartiskhet varje omständighet som den tjänsteman eller anställde som har att pröva en fråga rimligtvis måste inse, för en utomstående part, kan förefalla påverka dennes oberoende i denna fråga (dom av den 27 mars 2019, August Wolff och Remedia/kommissionen, C-680/16 P, EU:C:2019:257, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

237 Såsom det har erinrats om i punkt 77 ovan ankommer det på unionens institutioner, organ och byråer att iaktta kravet på opartiskhet i dess båda delar, det vill säga dels subjektiv opartiskhet, som innebär att ingen företrädare för den berörda institutionen får ta ställning för en part eller hysa en förutfattad mening, dels objektiv opartiskhet, som innebär att institutionen ska erbjuda tillräckliga garantier för att utesluta allt tvivel vad gäller en eventuell förutfattad mening.

238 I den mån HSBC har ifrågasatt de offentliga uttalanden som gjordes av den kommissionsledamot som ansvarade för konkurrenspolitiken vid den relevanta tidpunkten, kan det konstateras att denna anmärkning huvudsakligen avser den första beståndsdelen av principen om opartiskhet.

239 Härvidlag ska det göras en åtskillnad mellan de uttalanden som gjordes under år 2012, innan förlikningsbeslutet antogs, och de uttalanden som gjordes därefter under år 2014.

240 När det gäller uttalandena under år 2012 noterar domstolen att de var allmänt hållna, vilket innebär att de inte kan anses vara uttryck för ett ställningstagande eller en förutfattad mening om HSBC-bolagens skuld från den kommissionsledamot som då ansvarade för konkurrenspolitiken.

241 Angående uttalandena under år 2014 har HSBC gjort gällande att den kommissionsledamot som då ansvarade för konkurrenspolitiken offentligt uttryckt sig på ett sätt som tydde på att han hade kommit till en slutsats redan före det att utredningen hade avslutats.

242 Vissa av dessa uttalanden vittnar visserligen om ett språkbruk som inte når upp till den försiktighet som kommissionsledamoten med ansvar för konkurrenspolitiken förväntas visa i ett pågående ärende. De är emellertid inte av sådan art att de ger upphov till tvivel om kommissionens opartiskhet vid sin undersökning av den aktuella överträdelsen. Blott uttalandena i sig kan således inte medföra att kommissionskollegiets omtvistade beslut ska anses vara rättsstridigt.

243 Det framgår nämligen av dessa uttalanden att den kommissionsledamot som då ansvarade för konkurrenspolitiken endast informerade allmänheten om en pågående utredning och uppgav att ärendet fortlöpte även efter det att förlikningsbeslutet hade antagits. I sammanhanget avslöjades inte någon information som inte återfanns i förlikningsbeslutet. Den omständigheten att dessa uttalanden röjde att kommissionen förberedde ett meddelande om invändningar gentemot de parter som inte hade ingått någon förlikning gör det inte möjligt, med hänsyn till en sådan handlings provisoriska karaktär, att dra slutsatsen att kommissionen hade kommit till en slutsats om HSBC:s ansvar innan utredningen hade avslutats. Denna omständighet tyder inte heller på att denna kommissionsledamot hade tagit ställning till eller hade en förutfattad mening om HSBC-bolagens skuld.

244 Slutligen underkänner domstolen HSBC:s argument avseende att Europeiska ombudsmannen konstaterat att de offentliga uttalanden som avses i punkt 234 ovan, från den kommissionsledamot som då ansvarade för konkurrenspolitiken, hade resulterat i ett administrativt missförhållande.

245 Härvidlag erinrar domstolen om att ombudsmannens slutsatser i fråga om förekomsten av ”administrativa missförhållanden” inte är bindande för unionsdomstolarna, utan endast kan utgöra ett indicium på att den berörda institutionen åsidosatt principen om god förvaltning. Förfarandet inför ombudsmannen, som inte har befogenhet att fatta bindande beslut, är nämligen ett förfarande utanför domstol som unionsmedborgarna kan använda sig av som ett alternativ till att väcka talan vid unionsdomstolarna, vilket uppfyller särskilda kriterier och inte nödvändigtvis har samma syfte som en talan i domstol (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 oktober 2007, Komninou m.fl./kommissionen, C-167/06 P, ej publicerad, EU:C:2007:633, punkt 44).

246 Mot bakgrund av de skäl som formulerats i punkterna 240–243 ovan kan Europeiska ombudsmannens slutsatser om de offentliga uttalanden som avses i punkt 234 ovan – betraktade separat eller i förening med de övriga uppgifter som framgår av handlingarna i målet – styrka att rätten till god förvaltning har åsidosatts.

247 Mot bakgrund av det ovan anförda finner domstolen att HSBC:s argument avseende ett åsidosättande av rätten till god förvaltning inte kan godtas, och att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den femte grunden.

Slutsats avseende talan vid tribunalen

248 HSBC:s talan med yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i det angripna beslutet och, i andra hand, artikel 1 b i nämnda beslut, ogillas.

Rättegångskostnader

249 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet bifalls och domstolen själv avgör saken slutligt.

250 Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som enligt dess artikel 184.1 är tillämplig i mål om överklagande, ska tappande part ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. I artikel 138.3 i rättegångsreglerna anges att om parterna ömsom tappar målet på en eller flera punkter, ska vardera parten bära sina rättegångskostnader.

251 I förevarande fall har HSBC yrkat att kommissionen ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna i första instans och i målet om överklagande. Kommissionen har tappat målet om överklagande och delvis målet i första instans. HSBC har delvis tappat målet i första instans.

252 Under dessa omständigheter ska kommissionen förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna i målet om överklagande. Vardera parten ska bära sina rättegångskostnader avseende förfarandet vid tribunalen.

253 Slutligen framgår det av artikel 140.3 jämförd med artikel 184.1 i rättegångsreglerna att en intervenient ska bära sina rättegångskostnader.

254 Crédit agricole och JP Morgan Chase ska därför, i egenskap av intervenienter i målet om överklagande, bära sina rättegångskostnader.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) Den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 24 september 2019, HSBC Holdings m.fl./kommissionen (T-105/17, EU:T:2019:675), upphävs, såtillvida tribunalen i punkt 2 i domslutet ogillade den talan som HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc och HSBC France, sedermera HSBC Continental Europe, väckt i mål T-105/17, med yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i kommissionens beslut C(2016) 8530 final av den 7 december 2016 om ett förfarande enligt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet (ärende AT.39914 – Euro Interest Rate Derivatives) och, i andra hand, av artikel 1 b i detta beslut.

2) Den talan som HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc och HSBC France, sedermera HSBC Continental Europe, väckt i mål T-105/17, med yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i beslut C(2016) 8530 final och, i andra hand, artikel 1 b i detta beslut, ogillas.

3) Europeiska kommissionen ska bära sina rättegångskostnader, samt ersätta de kostnader som upp kommit för HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc och HSBC Continetal Europe, tidigare HSBC France, i målet om överklagande. Kommissionen ska även bära sina rättegångskostnader i första instans.

4) HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc och HSBC Continetal Europe, tidigare HSBC France, ska bära sina rättegångskostnader i första instans.

5) Crédit agricole SA och Crédit agricole Corporate and Investment Bank ska bära sina rättegångskostnader i målet om överklagande.

6) JP Morgan Chase & Co. och JP Morgan Chase Bank, National Association, ska bära sina rättegångskostnader i målet om överklagande.

Underskrifter